

N:o 182.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901 och förordning angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap; gifven Stockholms slott den 5 mars 1909.

Under åberopande af bilagda, i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

2) lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901; samt

3) förordning angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

O. B. Malm.

Förslag
till
Förordning
om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under
militärtjänstgöring.

---

1 §.

Inträffar under militärtjänstgöring i fred olycksfall, så att tjänstgörande värnpliktig, volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, varder skadad eller blifver person, som nu nämnts, skadad under tjänstgöring i krig, utgifver staten ersättning enligt de i denna förordning stadgade grunder.

Dylik ersättning utgifver staten jämväl, om sjukdom med däraf följande skada yppas under eller efter slutad militärtjänstgöring och tjänstgöringen skäligen kan antagas hafva till sjukdomen bidragit.

2 §.

Ersättning, som omförmäles i 1 § utgår ej i något fall för skada, som den skadade uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet själf ådragit sig eller som uppsåtligen förorsakats af tredje man, där denne icke haft ledning af eller uppsikt öfver tjänstgöringen eller under krig tillhört fienden.

3 §.

Militärtjänstgöring anses hafva varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande af värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskrifven ordning varit stadd på marsch eller annan färd.

4 §.

Ersättning enligt denna förordning utgifves:

1:o) om skadan medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än tre dagar, en krona fentio öre i sjukhjälp för hvarje öfverskjutande dag, hvarunder den skadade icke varit i åtnjutande af underhåll och vård genom militär myndighets försorg, intill dess den skadade blifvit från sådan nedsättning af arbetsförmågan återställd eller skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan eller döden inträdt;

2:o) om skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, en årlig lifränta i förra fallet å fyrahundra-fentio kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar emot arbetsförmågans minskning, räknadt från och med dagen, efter det den skadade upphört att åtnjuta såväl underhåll och vård genom militär myndighets försorg som innehafvande aflöning af statsmedel, eller från den senare tidpunkt, då skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan; dock att lifränta icke skall utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst en tiondedel;

3:o) om skadan medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdomen blef känd,

a) begrafningshjälp med sjuttiofem kronor,

b) till änka, när äktenskapet slutits före den tidpunkt då skadan uppkom, en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet, så länge hon lefver ogift, och till minderårigt barn, som födts före sagda tidpunkt eller födes därefter i ett förut slutet äktenskap, en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundrafemtio kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar,

samt, därest den affidne icke efterlämnat änka eller barn men fader, moder eller minderåriga syskon, som varit af hans arbete för sitt uppehälle hufvudsakligen beroende,

c) till fader eller moder eller, om bägge lefva, till dem gemensamt en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet och till hvarje minderårigt syskon en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att, där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundrafemtio kronor,

de skola i förhållande till hvad på en hvar lifröntettagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.

5 §.

Vid bedömandet, i hvad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning af arbetsförmågan, tages hänsyn ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att genom arbete sig försörja, utan äfven till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drifvande af den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder. Var den skadade, då skadan uppkom, behäftad med kroppsskada eller lyte, tages hänsyn jämväl till den mindre arbetsförmåga, som till följd däraf vid sagda tidpunkt hos honom förefanns.

I öfrigt skall tjäna till ledning:

1:o) att i allmänhet förlust af arbetsförmågan anses vara för handen vid fullständig sinnesslöhet eller vansinne, vid allmän förlamning, vid blindhet å båda ögonen, vid förlust eller fullständig förlamning af båda händerna eller af båda fötterna eller af en hand och en fot;

2:o) att i allmänhet vid här nedan omförmälda skador nedsättningen i arbetsförmågan anses motsvara följande procent, nämligen:

vid allmän svaghet i själsförmögenheterna femtio procent; vid allmän kroppslig svaghet femtio procent; vid blindhet å ett öga jämte afsevärdt försvagad syn å det andra sjuttio procent: vid blindhet å ett öga tjugu procent; vid döfhet å båda öronen femtio procent; vid döfhet å ett öra tio procent; vid förlust af en hand eller fot jämte minskad rörlighet hos hand eller fot sjuttio procent; vid förlust af en hand eller fot femtio procent; vid förlust af alla fingrarna å en hand femtio procent; vid förlust af alla tårna å en fot tjugu procent; vid förlust af en tumme tjugufem procent; vid förlust af ett pekfinger femton procent.

6 §.

För tid, hvarunder någon till lifränta enligt denna förordning berättigad är bosatt utom riket, må han ej uppbära sådan ränta.

Ej heller må lifröntettagare uppbära lifröntan för tid, hvarunder han undergår frihetsstraff eller tvångsarbete eller enligt domstols förordnande är intagen i allmän uppfostringsanstalt.

7 §.

Begravningshjälp utbetalas så snart ske kan efter dödsfallet, sjukhjälp för hvarje kalendervecka å veckans sista dag samt lifränta för hvarje kalenderkvartal å första dagen af kvartalets sista månad, utan återbetalningsskyldighet i händelse under månaden rätten till lifräntan skulle upphöra eller sådant fall inträffa, att lifräntan icke får uppbäras.

8 §.

Från begravningshjälp eller sjukhjälp och lifränta, som staten enligt denna förordning utgifver, må afdrag äga rum för skadestånd, som i följd af skadan utbetalts enligt allmän lag eller särskild författning.

9 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna förordning, vare han ej däraf hindrad att mot staten eller annan göra gällande det anspråk på skadestånd, som i följd af skadan eljest skulle tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning; dock att staten från dylikt skadestånd afdrager motsvarande ersättning, som enligt denna förordning utgår.

Är annan än staten skadeståndspliktig, förbehåller sig staten att, sedan den skadeståndspliktige därom erhållit tillsägelse, i ersättningsstagarens ställe uttaga skadeståndet, för så vidt motsvarande ersättning enligt denna förordning utgifvits.

10 §.

Uppkommer skada, hvarom i denna förordning sägs, skall därom skyndsamt göras anmälan hos den skadades befälhafvare. Den skadade vare ock, där han ej själf söker läkarvård, pliktig att underkasta sig vård af läkare, som vederbörande militär eller civil myndighet må tillkalla.

Försummas något af hvad sålunda föreskrifvits och pröfvas skadan hafva förvärrats därigenom att den skadade i följd häraf kommit att sakna lämplig vård, må den i denna förordning tillförsäkrad ersättning med hänsyn härtill skäligen nedsättas.

11 §.

Har skada medfört eller kan skäligen antagas medföra döden eller annan påföljd, som enligt 4 § föranleder ersättning, skall ofördröjligen hållas undersökning rörande skadans uppkomst samt läkarbetyg anskaffas angående dödsorsaken eller skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd. Är fråga allenast om sjukhjälp och förekommer icke anledning till antagande att den skadade förverkat rätt till ersättning, må dock sjukhjälp kunna på grund af läkarbetyg utbetalas utan föregående undersökning.

Sagda undersökning skall, om skadan yppats under militärtjänstgöring, föranstaltas af vederbörande befälhafvare men eljest förrättas af polismyndigheten i orten.

Polismyndighet, som i denna § afses, är å landet länsmannen, i stad, där poliskammare finnes, poliskammaren och i öfriga städer magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelse.

Läkarbetyg samt undersökningsprotokoll och öfriga till ärendet hörande handlingar skola, om önskan att utbekomma ersättning anmäles, så snart ske kan öfverlämnas till vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare, som har att göra framställning om ersättningens bestämmande.

12 §.

Göres ej framställning om ersättning i anledning af skada inom två år efter det skadan yppades eller, där fråga är om ersättning i anledning af dödsfall, från det döden inträdde, vare rätten till ersättning förverkad.

13 §.

Åtnöjes ersättningssökande icke med honom tillerkänd ersättning eller med beslut, hvarigenom ersättning vägrats, äger han att genom stämning eller påkallande af skiljeaftals tillämpning anhängiggöra sin talan.

14 §.

Yppas, sedan ersättning blifvit genom slutligt beslut bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, hvilka voro afgörande för ersättningens bestämmande, må inom två år från beslutets dag ersättnings-

tagaren genom anmälan, på sätt i 10 § sägs, väcka fråga om jämkning i ersättningen.

Jämkning må ej afse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då frågan om jämkningen väckes.

15 §.

Ersättning enligt denna förordning utbetalas endast åt den till ersättning berättigade själf eller hans laga ombud och må ej för gäld i mät tagas. Har den till ersättning berättigade afidit, utbetalas ersättning, som då redan till betalning förfallit, åt den dödes stärbhusdelägare eller deras laga ombud.

16 §.

Uppgår den skadades i enlighet med 4 och 5 §§ bestämda lifränta icke till högre belopp än sextiofem kronor, må, om lifräntetagaren sådant önskar och vederbörande myndighet finner skäl därtill vara för handen, i stället för lifräntan kunna på en gång erläggas visst belopp icke öfverstigande tio gånger lifräntans belopp.

Vägras medgifvande härtill, må ej i beslutet sökas ändring.

17 §.

Närmare bestämmelser angående anmälan och undersökning, som omförmälas i 10, 11 och 14 §§, så ock beträffande tillämpningen i öfrigt af denna förordning meddelas af Konungen.

18 §.

Genom denna förordning upphävas hittills meddelade bestämmelser i fråga om skyldighet för staten att åt värnpliktiga, volontärer vid hären samt dem, som tillhöra flottans eller kustartilleriets stammanskap, utgifva ersättning för skada till följd af olycksfall eller sjukdom försakad af militärtjänstgöring.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1910 men äger icke tillämpning i fråga om skada, som före nämnda dag uppkommit.

Förslag

till

Lag**om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901.**

Häriigenom förordnas, att § 35 mom. 3, § 39 mom. 2 och § 46 mom. 1 af värnpliktslagen den 14 juni 1901 skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 35 mom. 3.

Till beväringen hörande värnpliktig, som under militärtjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga härigenom i större eller mindre mån minskas eller upphör, är för sig och efterlevande berättigad till understöd enligt hvad därom är särskildt stadgadt.

§ 39 mom. 2.

Till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under militärtjänstgöring, har enahanda rätt till understöd för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

§ 46 mom. 1.

De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringssmanskaper bildade invalid- och pensionsfond. Ur denna fond beredes understöd åt värnpliktig, som under militärtjänstgöring ådragit sig sådan skada, att han därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögen att sig med arbete försörja, äfvensom i vissa fall åt hans efterlevande, i fall skadan förorsakat döden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910

Förslag
till
Förordning

angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap.

Häriigenom förordnas, att ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, skall utgå från den i § 46 mom. 1 af värnpliktslagen omförmälda invalid- och pensionsfond.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1910.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
5 mars 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Efter gemensam beredning inom landtförsvars- och sjöförsvarsde-
partementen anförde chefen för förstnämnda departement, statsrådet
Malm:

»Uti en inom Riksdagens Första Kammare vid 1907 års Riksdag
väckt motion föreslogs, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t
anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående
lämpligaste sättet att genom statens försorg, i likhet med hvad 1901
års lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete stadgade,
försäkra de värnpliktige under fredstid från och med samlingsdagen till
och med den dag, de hemförlofvades, samt låta utarbета och för Riks-
dagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva an-
ledning.

Till stöd för denna framställning anförde motionären, bland annat, att, då staten inkallade sina unga medborgare att under afsevärd tid öfvas till fosterlandets försvar, staten vore i eminent mening att anse som dessas arbetsgifvare under öfningstiden, och det vore ej mer än billigt, att staten härvid i så många afseenden som möjligt sökte säkerställa de värnpliktiga för alla de risker, fullgörandet af värnplikten för dem medförde. Att dessa risker ej vore obetydliga, behöfde ej påpekas. Den sträfvan, som i det moderna utbildningsväsendet gjorde sig gällande att så vidt möjligt öfva de värnpliktiga under det verkliga krigets former, hade oundvikligen medfört, att olyckshändelser och öfveransträngningar måste förekomma. Och hvad särskildt artilleriets, kavalleriets och flottans öfningar anginge, låge det i öppen dag, att faran för olyckshändelser vid dessa vapenslag vore mycket framträdande.

Äfven om det numera ofta praktiserades, att, efter riksförsäkringsanstaltens hörande, staten tilldelade en skadad värnpliktig ersättning efter de i 1901 års lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete stadgade grunder, vore detta dock i hvarje fall beroende på särskildt beslut, men ej hvilande på i lag fastställd rätt för den skadade. Detta kunde dock ej anses tillfredsställande. Såsom redan förut framhållits, måste det vara statens plikt att säkerställa de värnpliktiga. Förmögnare värnpliktiga läte allt oftare olycksfallförsäkra sig för öfningstiden, men den fördel, de bättre lottade i samhället sålunda kunnat bereda sig, borde utan vidare tillkomma en hvar.

Det torde ligga närmast till hands, att staten för att tillmötesgå de billiga kraf, som sålunda framställts, i riksförsäkringsanstalten försäkrade de värnpliktiga mot olycksfall under öfningstiden efter enahanda grunder, 1901 års lag om olycksfallsförsäkring föreskrifvit, likväl så att ersättning ej utbetalades för den tid, fri vård erhöles genom kronans försorg. Därmed skulle staten bereda skadade värnpliktiga eller i händelse skadan medförde döden, deras änkor och barn en väsentligt förmånligare ersättning än för närvarande vore fallet. Med hänsyn till de värnpliktigas ungdom och att de i allmänhet vore ogifta, torde premien kunna sättas väsentligt lägre än för en vanlig grofarbetare.

Det kunde emellertid sättas i fråga, om ej ett annat sätt för den föreslagna försäkringens genomförande äfven borde komma i betraktande. För att icke behöfva belasta förvaltningen med den rätt vidlyftiga apparat en försäkring med premieinbetalning till riksförsäkringsanstalten för hvarje värnpliktig skulle medföra, kunde målet lika effektivt vinnas, om för hvarje inträffadt olycksfall, alldeles i enlighet med de i 1901 års olycksfallsförsäkringslag stadgade grunder, en lifränta

eller, vid mindre olycksfall, en tillfällig ersättning genom riksförsäkringsanstalten af staten anskaffades och till vederbörande utbetalades.

Åfven inom Riksdagens Andra Kammare väcktes vid samma Riksdag en motion i denna fråga med enahanda yrkande. Däri framhölls, att den allmänna värnplikten onekligen ålade svenska folket en tunga, som vore ganska afsevärd och detta i synnerhet för de klasser, som vore mindre bemedlade och sålunda för sin utkomst hänvisade till eget arbete. Denna uppoffring för fosterlandets försvar kunde och borde ingen undandraga sig. Men man borde tillse, att, ifall någon, såsom ibland hände, under denna öfning lede skada till lif eller lem, hans närmaste icke därpå ruinerades eller han själf genom större eller mindre skador gjordes oförmögen att försörja sig själf och sålunda tvingades att kanske under stora umbäranden släpa fram sitt lif.

Att genom en dagaföring fullkomligt ersätta den värnpliktige skulle vara alldeles för mycket betungande för statskassan och kunde icke ifrågasättas, helst som hvar och en medborgare borde vara skyldig att i denna del något offra för sitt fosterland. Men en lif- och olycksfallsförsäkring borde, på samma gång som den vore rättvis, icke heller behöfva blifva så synnerligen betungande för statskassan. Dess bättre vore olycks- eller dödsfallen jämförelsevis ej så många i förhållande till den fara, som vid öfningarna icke kunde undvikas. Därför borde, syntes det, icke denna utgift för statskassan förefalla så afskräckande, att frågan därför borde undanskjutas.

Genom riksförsäkringsanstalten vore redan så ordnad, att denna sak lätt nog kunde bringas till verkställighet. Men som ärendet dock vore så pass betydande, att det tarfvade en utredning både i fråga om sätt och belopp, vore lämpligast att genom skrifvelse till Kungl. Maj:t få saken utredd och förslag framställt.

Innan jag yttrar mig om den behandling, dessa motioner erhöllo i Riksdagen, anhåller jag i underdånighet att få redogöra för de föreskrifter angående ersättning till värnpliktiga för skada, ådragen under vapenöfning, hvilka redan finnas, samt det sätt, hvarpå frågor angående dylik ersättning hittills i allmänhet blifvit behandlade.

För pensionering eller understödjande af stammanskap, som afskedats på grund af ålder i tjänsten eller därunder ådragen invaliditet, hafva Vadstena krigsmanshuskassa och amiralitetskrigsmanskassan, hvilka leda sitt ursprung från 1600-talet, städse varit afsedda. Af invalidhusfonden, som uppkommit genom beslut vid 1812 års Riksdag, utdelas årligen understöd åt afskedade personer, som tillhört armén eller flottan, med belopp från 15 kronor till omkring 300 kronor. Men

dessa fonder tagas i anspråk ej blott för stammanskap utan äfven för värnpliktiga. Redan i kungl. kungörelsen den 27 oktober 1812 om utskrifningssättet och inrättningen af allmänna beväringen stadgades i § 23, att beväringmanskapet skulle äga lika rätt till gratialer och pensioner som ordinarie soldater och sjömän i lika belägenhet. Samma paragraf innehåller, att Kungl. Maj:t för öfrigt i anledning af Rikens ständers underdåniga önskan ville hafva uppmanat rikets invånare att genom frivilliga sammanskott samla invalidkassor, helst inom små distrikt, till ytterligare understöd för bleserade af beväringmanskapet eller de i krig skadades änkor och barn, samt att Kungl. Maj:t, lika med Rikens ständer, icke tviflade, att när svenska nationen en gång i detta beväringmanskap skulle igenkänna tappre medborgare, som skyddat dess själfständighet, ett ringa men frivilligt offer skulle åtfölja de skyddades aktning och tacksamhet för deras försvarare. Då nämnda kungörelse upphäfdes och ersattes med kungl. kungörelsen den 13 november 1860 angående den allmänna beväringen, upprepades uti dess § 35 stadgandet, att beväringmanskapet skulle äga lika rätt till gratialer och pensioner som ordinarie soldater och sjömän i lika belägenhet. Men för beredande af ytterligare understöd stannade man icke vidare vid att endast vädja till enskild offervillighet. Samma författnings § 40 innehåller, att af alla de viten och böter, som enligt beväringförfattningarna ådömas, skall ena hälften tillfalla åklagaren och den andra hälften afsättas till bildande af en invalid- och pensionsfond för dem af beväringmanskapet, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i mer eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt för i krig afidne beväringsskarlars änkor och barn; dock utan att sådant skulle medföra någon rubbning af den beväringmanskapet tillförsäkrade rätt till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa eller amiralitetskrigsmanskassan. Uti 1885 års värnpliktslag meddelas jämväl bestämmelser i förevarande ämne, hvilka, såvidt angår till beväringen hörande värnpliktiga, öfverensstämma med stadgandena uti nu gällande värnpliktslag af den 14 juni 1901. Dessa stadganden äro af följande lydelse:

§ 35 mom. 3. Till beväringen hörande värnpliktig, som under tjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga därigenom i större eller mindre mån minskas, är för sig och efterlevande berättigad till det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering vid hären eller flottan bestämma.

§ 39 mom. 2. Till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under tjänstgöring, har enahanda rätt till understöd eller pension för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

§ 46 mom. 1. De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringssamskapet bildade invalid- och pensionsfond, hvilken fonds ändamål skall vara att bereda understöd åt värnpliktige, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt för änkor och barn efter värnpliktige, som afidit i krig eller till följd af i krig ådragen sjukdom eller skada, dock utan att sådant för närvarande medför rubbning af den de värnpliktige i § 35 mom. 3 och § 39 mom. 2 tillförsäkrade rätt till understöd.

I fråga om beloppen af de understöd, som på grund af nu antydda ännu gällande bestämmelser må beviljas att utgå från Vadstena krigsmanshuskassa, äro genom kungl. brefvet den 6 maj 1881 med däri år 1901 vidtagen ändring meddelade följande på värnpliktiga och volontärer vid hären tillämpliga föreskrifter.

Till åtnjutande af gratialistunderhåll må uppföras:

i *första klassen*, med årligt gratial af 72 kronor, a) den, som i fält mot rikets fiender eller vid annat tillfälle i kronans tjänst förlorat arm eller ben och b) den, som vid något af berörda tillfällen ådragit sig kroppsskada af sådan beskaffenhet, att skadan haft till följd vare sig sinnesrubbning eller förlust af syn eller obotlig sjukdom med däraf föranledd oförmåga att i någon mån genom arbete bidraga till sin utkomst; skolande arméförvaltningen äga att, när särdeles bevakande omständigheter förekomma, hos Kungl. Maj:t i underdånighet anmäla personer i denna klass till ännu högre underhåll intill 100 kronor årligen;

i *andra klassen*, med årligt gratial af 48 kronor, den, som uti något af oförmälda fall antingen förlorat bruket af en eller flera lemmar eller på annat sätt blifvit så svårt skadad eller ock ådragit sig sådan sjuklighet, att han i följd däraf endast i ringa mån kan med arbete bidraga till sin utkomst;

i *tredje klassen*, med årligt gratial af 36 kronor, den, som under tjänstgöring ådragit sig antingen en mindre skada, hvilken vid arbete är honom till hinder, eller sådan sjukdomsåkomma, som kan hafva menlig inverkan å hans arbetsförmåga, äfvensom den, hvilken med utmärkt välförhållande deltagit i krig mot rikets fiender eller varit i kronans tjänst fulla trettio år eller därutöfver; och

i *fjärde klassen*, med årligt gratial af 24 kronor, a) den, som af mauskapet vid värfvade armén, med undantag af Vermlands fältjägare (numera Vaxholms grenadjärregemente) vid afskedstagande fyllt 40 år

och tjänat i minst 20 år, b) den af manskapet vid arméns jägarekårer, hvilken uppnått 45 lefnads- och 25 tjänsteår, samt c) manskapet vid indelta kavalleriet och infanteriet, som enligt grunderna i kungl. brefven den 10 september 1831 och den 30 december 1835, kungjorda genom krigskollegii kungörelser den 18 november 1831 och den 27 januari 1836, erhållit afsked med anmälan till underhåll på expektans, så snart den afskedade uppnått en ålder af 50 år och 30 år från hans antagande i tjänst förflutit.

Underhållstagare af fjärde klassen skola, om de vid afskedets erhållande tillhört värfvade armén, vid uppnådd 60 års ålder men, då de afskedats från indelta armén, vid uppnådda 65 lefnadsår, uppflyttas i tredje underhållsklassen. Underhållstagare i tredje klassen skola, då de hunnit en ålder af 72 år, uppflyttas i andra underhållsklassen. Korpraler af infanteriet och deras vederlikar af arméns öfriga truppslag, hvilka i berörda egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en tillökning af 24 kronor utöfver det vanliga för afskedade soldater bestämda underhållsbeloppet. Vice korpraler, hvilka undfått afsked efter 1878 års ingång och i sådan egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en förhöjning af 12 kronor utöfver det vanliga soldatunderhållet. Underhållsförhöjningen beräknas från början af halfåret näst efter det, hvarunder den föreskrifna lefnadsåldern upphunnits; hvarjämte arméförvaltningen bemyndigats att i underdånighet hemställa om sådana speciella undantag från den allmänna underhållsklassifikationen, som af särskilda omständigheter må kunna föranledas.

I kungl. kungörelsen den 3 april 1821 stadgas, att, när pensionär genom döden afgår, begrafningshjälp med 3 riksdaler banko må till den affidnes anhöriga eller rättsinnehafvare från ifrågavarande fond utbetalas.

Kungl. reglementet för pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 innehåller, bland andra, följande bestämmelser, hvilka enligt ofvanintagna stadganden i värnpliktslagen äro tillämpliga äfven i fråga om värnpliktiga.

Hvar och en af gemenskapen vid flottan och lotsverket, som afskedas ur Kungl. Maj:ts och kronans tjänst med vitsord att hafva sig redligt och väl skickat, tillägges pension af statsverket genom amiralitetskrigsmanskassan, då han blifvit skadad i tjänsten eller tjänat tjugu år eller längre, som nedan sägs.

Pensionsberättigad gemenskap delas i fyra klasser; och upptages i *första klass*: den, som af erhållen blessyr i krig mot rikets fiende, annan kroppsskada, uppkommen i följd af olyckshändelse under utföring af kronans tjänst eller obotlig genom tjänstgöringen ådragen sjukdom eller annan åkomma blifvit oförmögen till vidare verksamhet;

i *andra klass*: a) den, hvars verksamhetsförmåga väl icke alldeles men dock i betydlig mån gått förlorad af sådan händelse, som här ofvan afses, b) den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig utmärkt väl skickat, c) den, som tjänat i fyrtio år;

i *tredje klass*: a) den, hvars verksamhetsförmåga af blessyr, annan kroppsskada, obotlig sjukdom eller annan åkomma, erhållen eller ådragen såsom här ofvan sägs, blifvit inskränkt, dock icke så att han bör till andra klassen hänföras, b) den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig väl skickat, och c) medlem af sjömanskåren, som tjänat i trettio år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i trettio år och uppnått femtiofem års ålder;

i *fjärde klassen*: medlem af sjömanskåren, som tjänat i tjugu år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i tjugu år och uppnått femtiofem års ålder.

Pensionen bestämmes efter helt år för olika medlemmar i hvardera af föreskrifna fyra klasser sålunda: underofficerskorpral vid sjömanskåren med flere jämnställda 360 kronor i 1:a, 240 kronor i 2:a, 180 kronor i 3:e och 120 kronor i 4:e klassen; korpral vid sjömanskåren med flere jämnställda 240 kronor i 1:a, 160 kronor i 2:a, 120 kronor i 3:e och 80 kronor i 4:e klassen, samt medlem af sjömanskåren med flere jämnställda 150 kronor i 1:a, 100 kronor i 2:a, 75 kronor i 3:e och 50 kronor i 4:e klassen. Härjämte består två månaders pension i begravningshjälp efter afliden pensionstagare, och anses i detta hänseende såsom pensionstagare jämväl den, som, efter det alla villkor för åtnjutande af pension blifvit uppfyllda, aflider under närmaste månaden, innan pension fått af honom uppbäras, om han lefvat.

Särskilda bestämmelser rörande kustartilleriets manskap är ännu icke utfärdade. Men med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen enligt skrifvelse den 1 juni 1901 medgifvit, att de för befäl och underbefäl med vederlikar samt manskap vid flottan gällande pensioneringsgrunder må tillämpas jämväl i afseende å befäl och underbefäl med vederlikar samt manskap vid kustartilleriet. För kustartilleriets stammanskap tillämpas således här ofvan anförda

bestämmelser rörande flottans manskap, hvilka bestämmelser till följd häraf måste vinna efterföljd äfven beträffande de kustartilleriet tilldelade värnpliktiga.

Högsta beloppet af årlig lifränta i anledning af full invaliditet skulle således kunna uppgå för värnpliktig eller volontär vid hären till 100 kronor årligen med tillägg af högst 24 kronor, om den skadade varit korpral, samt värnpliktig, tilldelad flottan jämte dess och kustartilleriets stammanskap 150 kronor med förhöjning till högst 360 kronor, om den skadade varit underofficerskorpral.

Därjämte hafva värnpliktiga enligt ofvanintagna § 46 mom. 1 af värnpliktslagen den 14 juni 1901 samt motsvarande bestämmelse i 1885 års värnpliktslag kunnat erhålla särskildt ytterligare understöd ur beväringmanskapets invalid- och pensionsfond. Men allmängiltiga bestämmelser rörande beloppen af sådana understöd äro icke utfärdade, och det har icke heller någon gång förekommit, att skadad värnpliktig erhållit understöd från flera än en fond. Emellertid har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 16 november 1888, kungjordt genom arméförvaltningens kungörelse den 21 december samma år, förordnat, att frågor om skadad värnpliktigs pensionering skulle, i likhet med hvad då ägde rum i afseende å det ur armén afskedade stammanskap, i första hand upptagas och afgöras af arméförvaltningen å civila departementet samt utgiften härför anvisas å beväringmanskapets invalid- och pensionsfond. Härigenom blef således bestridandet af utgifterna för understöd åt skadade värnpliktige tillhörande hären öfverflyttadt från krigsmanshuskassan till invalid- och pensionsfonden. Ersättning åt skadad värnpliktig, som tilldelats flottan, har i två fall utanordnats från femte hufvudtitelns allmänna besparingar och i ett fall från nämnda invalid- och pensionsfond.

Efter utfärdandet af lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete har den uppfattning, att värnpliktig för ådragen skada borde åtnjuta ersättning i öfverensstämmelse med de grunder, som äro stadgade i denna lag, mer och mer gjort sig gällande.

Vid behandling af sådana ärenden har under de senare åren följande tillvägagångssätt i allmänhet iakttagits. Då värnpliktig, som blifvit skadad under tjänstgöring, önskat erhålla ersättning, har han ingifvit ansökning härom till vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare, hvilken insändt ansökningen tillika med förhållningsprotokoll och läkarebetyg till Kungl. Maj:t, som i ärendet hört arméförvaltningen eller marinförvaltningen. Därjämte hafva handlin-

garna varit öfverlämnade till riksförsäkringsanstalten med begäran om utlåtande, huruvida kroppsskadan, därest den skolat bedömas i enlighet med bestämmelserna i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, bort anses hafva föranlett ersättnings skyldighet för vederbörande arbetsgifvare och i sådant fall till hvilket belopp. I regel har den skadade värnpliktige tillerkänts ersättning med det belopp, som enligt riksförsäkringsanstaltens upplysning skolat i sådant afseende utgå, om fallet bedömts enligt lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, samt förordnande meddelats, att medlen skulle utgå ur beväringmanskapets invalid- och pensionsfond. Ersättningsbeloppet har sedermera genom vederbörande myndigheter utbetalts till den skadade beväringmannen eller hans efterlevande anhöriga.

Äfven i sådana fall, då skada icke medfört nedsättning af arbetsförmågan med ens en tiondedel och följaktligen, därest bedömandet skett enligt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, densamma icke skolat medföra rätt till ersättning hafva mindre ersättningsbelopp tillerkänts värnpliktiga för sådan skada.

Rätt till ersättning enligt nu omförmälda grunder har dock icke blifvit de värnpliktiga genom allmän författning tillförsäkrad, utan hafva dessa frågor varit beroende på administrativ myndighets pröfning och beslut i hvarje särskildt fall.

Sedan jag nu redogjort för gällande föreskrifter i förevarande ämne samt den praxis, som utbildat sig för pröfningen af vissa frågor om ersättning åt värnpliktiga, som skadats under tjänstgöring, anhåller jag att få återkomma till förut omförmälda två i Riksdagen väckta motioner angående ersättning för dylik skada.

Den i Första Kammaren väckta motionen öfverlämnades till förberedande behandling af Statsutskottet. Efter att hafva redogjort för den under senare åren iakttagna behandling af frågor om ersättning åt värnpliktiga, som skadats under tjänstgöring, anförde utskottet, att då den af motionären afsedda förmånen syntes redan tillkomma de värnpliktiga, utskottet, som ansåge, att ersättning vid olycksfall i tjänsten borde tillkomma såväl den fast anställda personalen som de värnpliktiga, funne den af motionären föreslagna åtgärden icke vara af behovet påkallad, hvarför utskottet icke kunde tillstyrka bifall till motionen.

Den i Andra Kammaren väckta motionen åter hänvisades till ett tillfälligt utskott, hvilket i sitt betänkande anförde, bland annat:

»Vid granskningen af de hos oss tillämpade grunderna för utbetalande af ersättning till värnpliktige, som skadats under vapenöfning,

samt till deras anhörige har utskottet till en början funnit anmärkningsvärdt, att dessa grunder icke finnas i någon författning fastställda. Visserligen torde det ej vara något att erinra mot den under de senare åren härutinnan följda praxis att inhämta riksförsäkringsanstaltens utlåtande, huruvida hvarje skada, för hvilken ersättning begäres, skolat föranleda ersättning, om den bedömts enligt lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, samt i sådant fall till hvilket belopp. Men en så viktig angelägenhet som den förevarande borde enligt utskottets mening ordnas genom en ingående samt fullt klar och tydlig lagstiftning.

Vidare anser utskottet, att den nu tillämpade ordningen för utbetalande af ersättning till under vapenöfning skadade värnpliktige är onödigt omständlig. Det måste betraktas såsom misshushållning med statsorganens krafter, att alla frågor om ersättning till skadade värnpliktige skola passera genom ej mindre än sex ämbetsverk, och i synnerhet förefaller det opraktiskt, att Kungl. Maj:t skall besvaras med afgörandet af alla dessa, i allmänhet ej synnerligen invecklade frågor. Lämpligare vore för visso, att det öfverlämnades åt riksförsäkringsanstalten ej blott att, såsom nu sker, utreda desamma, utan äfven att afgöra dem samt att därefter från beväringmanskapets invalid- och pensionsfond rekvirera beviljade ersättningar. Hvarje till lifränta berättigad beväringman eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, hans anhöriga, skulle då, såsom nu sker i fråga om arbetare, som skadats i arbete, erhålla en riksförsäkringsanstaltens lifräntebok, hvarå det vederbörande tillerkända beloppet kunde kvartalsvis lyftas på hvilken postsparbanksanstalt som hälst i riket. En sådan anordning skulle innebära ej blott en afsevärd fördel för de ersättningsberättigade, utan äfven en arbetsbesparing för det allmänna.

Slutligen torde det kunna ifrågasättas, huruvida det är med billighetens fordringar öfverensstämmande, att en under vapenöfning skadad värnpliktig icke erhåller högre ersättning än den, som enligt nämnda lag tillkommer skadad arbetare. Rätt allmänt lärer väl medgifvas, att de ersättningar, som utgå enligt olycksfallsersättningslagen, äro synnerligen knappt tillmätta, om hänsyn tages till de lefnadsbehof, som därmed skola tillgodoses. Att lagen satt ersättningsbeloppen så lågt, torde hufvudsakligen hafva berott på hänsyn därtill, att desamma ofta komma att drabba arbetsgifvare i mindre bärkraftig ställning. Men en sådan hänsyn torde ej kunna åberopas, då det är staten, som skall ersätta dem, hvilka under fullgörande af sin medborgerliga värnplikt tagit skada till hälsa och förvärfsförmåga för hela sitt kommande lif. Staten borde,

synes det utskottet, erkänna sig pliktig att bereda de under vapenöfning genom olycksfall eller sjukdom skadade värnpliktige en något större ersättning än den som nu utgår för deras genom skadan orsakade förlust af förvärfsförmågan, enär det arbete, under hvilket ifrågavarande skador ådragits, ålägges vederbörande såsom en plikt, hvilken de ej kunna undandraga sig.

Utskottet finner således en för de värnpliktige mera förmånlig och betryggande samt med hänsyn till proceduren mera enkel och praktisk anordning af ifrågavarande ärenden önskvärd och möjlig, och en närmare utredning af frågan, huru detta lämpligast skulle kunna ske, synes därför vara af behofvet påkallad. Då det emellertid ej torde vara lämpligt eller nödvändigt, att staten formligen »försäkrar» de värnpliktige, och då, såsom af det ofvan anförda framgår, utskottet ej finner, att bestämmelserna i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete böra i alla afseenden tillämpas på ifrågavarande område, kan utskottet ej tillstyrka bifall till motionärernas hemställan i oförändrad form, utan får utskottet i anledning af motionen hemställa,

att Andra kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida icke mera fullständiga och betryggande bestämmelser än de nu gällande må kunna meddelas angående ersättning till värnpliktige, som genom skada under vapenöfning lidit minskning i sin förvärfsförmåga, eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, till deras anhöriga, samt låta utarbeta och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

Bägge kamrarna fattade beslut i enlighet med denna utskottets hemställan.

Under öfverläggningen härom uttalade flere ledamöter, lika med Statsutskottet, den uppfattning, att de nya bestämmelserna rörande ersättning för skada borde omfatta jämväl stammanskap.

Centralkommittén för *Sveriges sjukkasor* har i en till Kungl. Maj:t ingifven skrifvelse af den 7 augusti 1907, enligt uppdrag af en till Norrköping år 1905 sammankallad konferens af representanter för ett stort antal sjukkasor å skilda orter i riket framhållit, att staten, gent emot hvar och en, som utöfvade militärtjänst, vare sig i samband med fullgörandet af värnplikt eller ej, intoge samma ställning som en arbetsgifvare till sina arbetare. I enlighet härmed borde skyldighet till skadeersättning — tillnärmelsevis liknande den som åligger arbetsgifvare i fråga om olycksfall i arbete — tillkomma staten gent emot

dem, hvilka för längre eller kortare tid lidit förlust af eller nedsättning i arbetsförmågan på grund af kroppsskada eller annan sjukdom, ådragen under militärtjänstens utöfvande.

Kommittén ville först och främst tillkännagifva, att de önskemål, som låge till grund för Riksdagens förut omförmälda beslut, lifigt omfattades af sjukkasseverksamhetens utöfvare i riket. Kommittén önskade dock på samma gång få särskildt fästa uppmärksamhet vid tvänne synpunkter, som visserligen äfven under frågans behandling inom Riksdagen framhållits, men hvilka likväl enligt kommitténs mening påkallade mera beaktande än som, att döma af den formulering Riksdagens beslut erhållit, inom Riksdagen torde hafva kommit densamma till del.

Kommittén funne det sålunda för det första från sjukkasseverksamhetens synpunkt önskvärdt, att vid den närmare utredning af frågan, hvartill Riksdagens beslut kunde gifva anledning, äfven sådana åtgärder toges i betraktande, som kunde tillförsäkra värnpliktige eller i militärtjänst anställde personer erforderligt understöd på statens bekostnad jämväl vid andra under militärtjänstens utöfvande ådragna sjukdomar än sådana, hvilka förorsakats af olycksfall.

För det andra ansåge kommittén det likaledes vara ur sjukkasseverksamhetens synpunkt önskvärdt, att de mått och steg, om hvilkas vidtagande Riksdagen hemställt, ej måtte inskränkas allenast till att afse kroppsskador och andra sjukdomsfall, som drabbat personer i samband med värnpliktens fullgörande, utan jämväl utsträckas till alla de liknande fall, som inträffade under aktivt utöfvande af militärtjänst i allmänhet.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga beslut den 12 juli och den 16 augusti 1907 bemyndigat statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet samt statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att inom vederbörande departement biträda med verkställande af utredning och upprättande af förslag beträffande ersättning till de värnpliktige och de volontärer vid hären samt dem bland flottans och kustartilleriets stamanskap, hvilka genom skada under vapenöfning lidit minskning i sin förvärfsförmåga eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, till deras anhöriga, så hafva härtill utsetts ledamoten af Riksdagens Första Kammarare f. d. landshöfdingen m. m. C. A. Sjöcrona, dåvarande t. f. öfverdirektören och chefen för riks försäkringsanstalten J. G. May samt

ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, auditören m. m. E. D. W. Martin. Dessa hafva den 17 december 1907 afgifvit af dem utarbetadt betänkande i ämnet med förslag till författningar om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m., samt angående ersättning åt efterlevande, då någon af lotsverkets betjäning till följd af tjänsteutföring ljugit döden.

Den af mig nu lämnade utredningen i fråga om hittills meddelade och ännu gällande allmängiltiga bestämmelser angående ersättning åt värnpliktiga och stammanskap för skada ådragen under tjänstgöring ådagalägger, att ersättningsbeloppen utgå efter väsentligen olika grunder vid hären och vid flottan. I förenämnda betänkande framhålles ock, att redan detta förhållande syntes vara oegentligt och ägnadt att framkalla icke oberättigadt missnöje. De ersättningsbelopp, som enligt dessa bestämmelser kunde utanordnas, syntes åtminstone i de flesta fall vara alltför otillräckliga i förhållande till nutida lefnadskostnader äfven för dem, som måste till det minsta möjliga inskränka sina anspråk på lifvets nödtröft. Dessutom saknades bestämmelser såväl rörande sjukhjälp i de fall, då den skadade icke åtnjöt vård och underhåll genom militär myndighets försorg men skäligen borde komma i åtnjutande af sådan förmån, som beträffande beloppet af ersättning åt efterlevande, i händelse skadan förorsakat dödsfall. Efter det 1901 års lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete trädte i kraft, hade visserligen Kungl. Maj:t uppå särskilda ansökningar och efter vederbörandes hörande beviljat ersättning i öfverensstämmelse med de i nämnda lag stadgade grunder. Men då besluten härom, såvidt anginge ersättningarnas belopp, icke kunnat grundas å någon i allmän författning fastslagen rätt och allmänheten således saknat utväg att bedöma, efter hvilken grund beloppet blifvit i hvarje särskildt fall bestämdt, hade ju därigenom lätt kunnat alstras den föreställningen, att den skadade eller hans efterlevande icke alltid fått åtnjuta den förmån, som rätteligen bort dem tillkomma. Då statens ersättnings-skyldighet i förevarande fall vore och länge varit erkänd, måste ju följdriktigt de grunder, hvarefter ersättningens belopp beviljades, vara genom lag föreskrifna, så att icke, såsom förut vore anmärkt, ersättningsstagarens rätt i detta hänseende skulle vara uteslutande beroende af administrativt pröfning i hvarje fall och så att han måtte kunna själf bedöma, huruvida han kommit i åtnjutande af sin rätt. Det torde väl ock vara synnerligen olämpligt, att, såsom nu vore förhållandet, Kungl. Maj:t skulle i alla förekommande fall besväras med pröfning af ansökningar af ifrågavarande slag. Att volontärer vid hären samt

flottans och kustartilleriets stammanskap, däri inberäknade skeppsgossarne, borde åtnjuta åtminstone samma rätt som de värnpliktiga, hvilka icke innehade stamanställning, torde vara uppenbart.

På grund här af och då behofvet af lagstiftning i ämnet syntes vara erkänt, vore det ej af nöden att anföra och utveckla ytterligare skäl för lagstiftningsåtgärd i angifna syftet.

För åstadkommande af sådan lagstiftning erbjöde sig själfmant och i första rummet den utvägen att föreslå för ändamålet nödiga ändringar i och tillägg till gällande lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Denna utväg hade ock allvarligt tagits i öfvervägande. Men, om än rättsförhållandet mellan staten såsom ersättningskyldig å ena samt den skadade å andra sidan kunde anses vara i hufvudsaklig mån lika med det rättsförhållande, som uppkomme mellan arbetsgifvare och arbetstagare, då den senare skadades genom olycksfall i arbete, förekomme dock i fråga om dessa rättsförhållandens lämpliga afvägande och därmed sammanhängande bestämmelser så väsentliga olikheter, att tanken på anlita af nämnda utväg måst öfvergifvas. De sakkunniga hade alltså ansett sig böra utarbета och framlägga förslag till särskild lag innefattande bestämmelser om statens ersättningskyldighet i antydda hänseendet samt den skadades eller hans efterlevandes däremot svarande rättigheter och sättet att göra dessa rättigheter gällande.

Detta lagförslag hade dock ansetts böra ansluta sig så nära som möjligt till lagen om ersättning för olycksfall i arbete, om än icke oväsentliga förändringar måst vidtagas äfven i de delar af samma lag, som kunde äga tillämplighet uti nu föreliggande fråga.

För ifrågavarande förslag till: *Lag om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* anhåller jag att nu få redogöra äfvensom för den hufvudsakligaste delen af motiveringen till de särskilda paragraferna.

Innan jag öfvergår till de särskilda paragraferna, torde jag få beröra frågan, huruvida ifrågavarande föreskrifter kunna anses böra utgifvas i form af lag. Då de endast afse att fastslå den ersättning staten åtager sig gent emot enskilda medborgare för skada, som dessa kunna ådraga sig under fullgörandet af en medborgerlig plikt, synes mig desamma lämpligen böra utfärdas såsom en af Eders Kungl. Maj:t med Riksdagen beslutad förordning.

1 §.

»Inträffar under militärtjänstgöring olycksfall, så att tjänstgörande värnpliktig, volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller

kustartilleriets stammanskap, varder skadad, vare staten pliktig att utgifva ersättning enligt de i denna lag stadgade grunder.

Sådan ersättningsskyldighet åligger staten jämväl, om sjukdom med däraf följande skada yppas under eller efter slutad militärtjänstgöring och visas vara framkallad af tjänstgöringen.»

I motiveringen till denna paragraf anföras de sakkunniga, att enligt lagen den 5 juli 1901 vore arbetsgifvare pliktig utgifva ersättning för skada, som arbetare ådragit sig »till följd af olycksfall i arbetet». Detta uttryck hade, såsom ock otvifvelaktigt varit afsedt, tillämpats så, att ersättningsskyldighet ansetts vara för handen, endast då olycksfallet eller den för arbetarens arbetsförmåga eller lif ogynnsamma tilldragelsen omedelbart framkallat skadan (skadegörelsen), således icke då tilldragelsen allenast stått i orsakssammanhang med sjukdom och däraf förorsakad invaliditet eller dödsfall.

Militärtjänstgöringen vore emellertid icke allenast förenad med en viss grad af allmän farlighet, som i detta hänseende bragte densamma i jämbredd med de i lagen den 5 juli 1901 uppräknade yrken, utan ställde äfven numera på stammanskap och de värnpliktige sådana anspråk, att de tjänstgörande lätt blefve utsatta för ogynnsamma väderleksförhållanden, öfveranstängning, smittas öfverförande och andra för hälsan menliga tilldragelser, som framkallade sjukdom med däraf förorsakad invaliditet eller död. Det syntes därför vara i sin ordning och med grunderna för den ifrågasatta lagstiftningen öfverensstämmande, att statens ersättningsskyldighet omfattade äfven de fall, då ett verkligt sådant orsakssammanhang kunde påvisas. En sådan ersättningsskyldighet skulle dessutom kunna sägas redan vara af staten erkänd. Ty ordalagen i nu gällande bestämmelser angående understöd från Västena krigsmanshuskassa och amiralitetskrigsmanskassan uteslöte ingalunda en sådan tillämpning. Kungl. Maj:t hade ock redan flera gånger åt värnpliktige beviljat understöd i dylika fall, af hvilka några såsom mest kännetecknande ansetts böra exempelvis antydas.

Sålunda hade den 18 november 1904 beviljats ersättning, 1,000 kronor, för en gång för recidiverande ledgångsreumatism, hjärtfel och nervlidande, som ansetts hafva uppkommit till följd af förhållanden under vapenöfning.

Under 1905 års rekrytskola å Vännäs läger, då stor sjuklighet rådde bland beväringssmannskapet, insjuknade en beväringssman i difteri, som efterföljdes af fullständig förlamning i båda benen. Hans sjukdom förklarades af vederbörande bataljonsläkare vara af den art, att han aldrig torde komma att blifva återställd från densamma. Denne

beväringssman, som vårdats å sjukhus, tillerkändes årlig lifränta till belopp af 300 kronor.

I fyra fall af »barnförlamning», som ansetts hafva stått i orsaks-sammanhang med militärtjänstgöring, hade skadade beväringssmän kommit i åtnjutande af en årlig lifränta till belopp af 300 kronor; och hade jämväl sjukhjälp dem beviljats, då sådan i öfverensstämmelse med de i lagen den 5 juli 1901 stadgade grunder bort förekomma.

Uttrycket »militärtjänstgöring» omfattade tjänstgöring såväl under fred som under krig, men det hade icke ansetts skäligt, att genom något tillägg därtill inskränka den föreslagna lagens tillämplighet allenast å skada, ådragen under fredsöfningar.

Hittills gällande bestämmelser angående understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, och amiralitetskrigsmanskassan, numera »flottans pensionskassa», gällde äfven i fråga om invaliditet, ådragen under krig. Uppenbarligen funnes icke någon anledning att nu upphäfva denna stammanskap och värnpliktiga tillförsäkrade förmån. Skulle vårt land en gång hemsökas af krig, vore det ju lämpligt, att bestämmelser i fråga om ersättning för därunder ådragen invaliditet funnes, så att frågor därom kunde vinna skyndsam handläggning. Visserligen kunde måhända ifrågasättas, att, såsom förhållandet vore i Danmark, ersättningen för invaliditet, ådragen under krig, skulle utgå med högre belopp än ersättningen för motsvarande invaliditet, ådragen under fredsöfningar. Men om, efter det krig inträffat, en sådan åsikt skulle göra sig gällande, mötte ju intet hinder att då genom tilläggsbestämmelser öka understödets belopp, likasom då äfven måste vidtagas erforderliga anordningar för anvisande af de ökade tillgångar, som blefve erforderliga för utbetalande af de till antalet väsentligen ökade understöden.

Såsom i betänkandet framhålles, skulle ordet »militärtjänstgöring» afse tjänstgöring under såväl fred som krig. För tydlighetens skull synes mig dock detta böra uttryckligen angifvas i texten, i synnerhet som det möjligen kan vara tvifvel underkastadt, huruvida ordet »olycksfall» enligt språkbruket bör gifvas en så vidsträckt betydelse, att därunder inbegripes äfven sådan kroppsskada, som under strid uppkommer af fiendens kulor eller dylikt.

Vidare framgår af betänkandet, att man i hittills förekomna fall, då ersättning lämnats på grund af sjukdom, ej uppställt den stränga fordringen, att tjänstgöringen skall hafva omedelbart framkallat sjukdomen, utan nöjt sig med orsaksförhållande mellan tjänstgöringen och sjukdomen. Motiveringen gifver också tydligen vid handen, att de sakkunniga icke afsett någon afvikelse från hittills följd praxis i detta af-

seende. Men då den föreslagna lydelsen af ifrågavarande paragraf möjligen skulle kunna gifva anledning till en annan tolkning, lär ett förtydligande vara lämpligt.

Slutligen kan anmärkas, att det lika litet som hittills lär framdeles behöfva »visas», att sjukdomen framkallats af tjänstgöringen, utan torde vara tillräckligt, att sådant skäligen kan anses vara förhållandet.

I anledning af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig föreslå en sådan förändring i paragrafens formulering, att den erhåller följande lydelse:

1 §.

»Inträffar under militärtjänstgöring i fred olycksfall, så att tjänstgörande värnpliktig, volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, varder skadad eller blifver person, som nu nämnts, skadad under tjänstgöring i krig, utgifver staten ersättning enligt de i denna förordning stadgade grunder.

Dylik ersättning utgifver staten jämväl, om sjukdom med däraf följande skada yppas under eller efter slutad militärtjänstgöring och tjänstgöringen skäligen kan anses hafva till sjukdomen bidragit.»

2 §.

»Ersättning, som omförmäles i 1 § utgår ej i något fall för skada, som den skadade uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet själf ådragit sig eller som uppsåtligen förorsakats af tredje man, där denne icke haft ledning af eller uppsikt öfver tjänstgöringen eller under krig tillhört fienden.»

Beträffande denna paragraf i förslaget hafva de sakkunniga framhållit, att ifrågavarande stadgande öfverensstämde med andra punkten i 1 § af lagen den 5 juli 1901, och icke erfordrade någon särskild motivering.

3 §.

»Militärtjänstgöring anses hafva varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande af värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskrifven ordning varit stadd på marsch eller annan färd till eller ifrån sådan ort.»

De sakkunniga anföra beträffande denna paragraf, att staten omedeligen icke borde anses skyldig utgifva ersättning för skada, som omedelbart eller medelbart uppkommit under tid, då den skadade, ehuru

inskrifven som värnpliktig eller stamanställd, varit däraf oförhindrad att själf bestämma sin vistelseort och i öfrigt åtnjutit full handlingsfrihet. Om därför, exempelvis, en värnpliktig eller volontär, som vore inkallad till tjänstgöring, ådroge sig skada vid tillfälle, då han åtnjöt permission och vore berättigad aflägsna sig eller verkligen aflägsnat sig från tjänstgöringsorten, kunde han icke rättvisligen göra anspråk på ersättning för skadan. Å andra sidan borde ordet »militärtjänstgöring» icke skäligen alltid tolkas så inskränkt, att därmed skulle afses allenast deltagande i uttryckligen anbefalld öfning eller annan sysselsättning. Skada, som under hvilotid uppkommit till följd af olyckshändelse eller smittoöfverföring inom kasern eller annan lägenhet, borde tydligtvis ersättas, om den eljest vore af beskaffenhet, som i lagen afsåges. Ersättning borde ock skäligen kunna ifrågakomma, om exempelvis, värnpliktig eller någon tillhörande stammanskap blifvit under fritid vid öfningsmöte skadad genom deltagande uti en med vederbörande befäls goda minne anordnad, för den skadades utbildning till militärtjänsten nödig eller nyttig idrottsöfning.

Då det torde vara af nöden, att lagen innehölle vägledande föreskrift i nu antydda hänseenden, hade denna paragraf införts uti förslaget.

För egen del vill jag endast anmärka, att militärtjänstgöring naturligtvis måste anses hafva varit för handen äfven i alla de fall, när den skadade tjänstgjort på krigsfartyg under färd, men att detta måhända icke med tydlighet framgår af paragrafens föreslagna ordalydelse. För att undanröja hvarje tvifvel i detta afseende torde vara lämpligt, att orden »till eller ifrån sådan ort» utgå.

4 §.

»I ersättning enligt denna lag skall utgifvas:

1:o) om skadan medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än tre dagar, en krona femtio öre i sjukhjälp för hvarje öfverskjutande dag, hvarunder den skadade icke varit i åtnjutande af underhåll och vård genom militär myndighets försorg, intill dess den skadade blifvit från sådan nedsättning af arbetsförmågan återställd eller skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan eller döden inträdt;

2:o) om skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, en årlig lifränta i förra fallet å fyrahundra-femtio kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar emot

arbetsförmågans minskning, räknadt från och med dagen, efter det den skadade upphört att åtnjuta såväl underhåll och vård genom militär myndighets försorg som innehafvande aflöning af statsmedel, eller från den senare tidpunkt, då skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan; dock att lifränta icke skall utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst en tiondedel;

3:o) om skadan inom två år medfört döden,

a) begrafningshjälp med sjuttiofem kronor,

b) till änka, när äktenskapet slutits före den tidpunkt då skadan uppkom, en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet, så länge hon lefver ogift, och till minderårigt barn, som födts före sagda tidpunkt eller födes därefter i ett förut slutet äktenskap, en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundraåttio kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar,

samt, därest den afidne icke efterlämnat änka eller barn men fader, moder eller minderåriga syskon, som varit af hans arbete för sitt uppehälle hufvudsakligen beroende,

c) till fader eller moder eller, om bägge lefva, till dem gemensamt en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet och till hvarje minderårigt syskon en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att, där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundraåttio kronor, de skola i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.»

Vid öfvervägande af det viktiga spørsmålet om utmätandet af statens ersättningsskyldighet i anledning af skada, som värnpliktig ådragit sig, hade, enligt de sakkunnigas betänkande tanken själfmant fäst sig vid det förhållandet, att de värnpliktiga tillhörde alla samhällsklasser samt att därför väsentlig olikhet förefunnes i deras och deras efterlevandes lefnadsvanor med däraf beroende lefnadskostnad. Sjukhjälp eller lifränta till visst belopp, som för den ene kunde vara fullt tillfredsställande för fyllande af lefnadsbehofven, kunde däremot af en annan icke anses motsvara mera än en bråkdel af hvad han förut behöft och därför ej heller synas vara en billig ersättning för den förlorade förmågan att genom arbete tillfredsställa detta behof. Och då

ju önskligt vore, att bestämmelserna om ersättningen, såvidt möjligt, tillfredsställde alla skäligen anspråk och förhoppningar, kunde nog allvarligt ifrågasättas, huruvida icke de värnpliktiga borde indelas i vissa klasser med olika ersättning för hvarje klass eller åtminstone ersättningen i hvarje fall bestämmas i förhållande till den skadades årsinkomst under ett eller annat år före det, då skadan uppkom.

Å andra sidan borde dock ihågkommas, att värnpliktens fullgörande vore en medborgerlig plikt lika för alla, och att staten därför uti allt, som rörde de värnpliktigas förmåner, borde behandla dem alla lika. Då de värnpliktiga i allmänhet under militärtjänstgöringen vore jämförelsevis unga män, som ännu icke hunnit fullt utveckla och tillgodogöra sig de hos dem inneboende egenskaper, vore det ju icke möjligt att rättvist uppskatta värdet af enhvars arbetsförmåga. Den arbetsförmåga, som under tiden intill dess densamma genom skadegörelse förlorades gifvit ringare utbyte än en annan, hade kunnat, därest den ej gått förlorad, bära lika om ej större frukter.

Klassindelning vore dessutom, äfven om sådan kunde anses berättigad, synnerligen svår, om icke omöjlig att verkställa på ett i någon mån tillfredsställande sätt. Ett mycket stort antal af de värnpliktiga, som deltog i fredsöfningar, åtnjöte då ännu icke någon inkomst af arbete, och de, som redan börjat försörja sig genom eget arbete, torde i de flesta fall icke åtnjuta så beskaffad arbetsförtjänst, att densamma läte sig till visst penningebelopp noggrannt beräknas. Af dessa skäl syntes ersättningens bestämmande för alla värnpliktiga efter samma grunder vara icke blott principiellt riktig utan äfven ur praktisk synpunkt att föredraga.

Visserligen hade uti andra länder beträffande skada i följd af olycksfall i arbete den grundsats blifvit tillämpad, att ersättningen skulle utgå i förhållande till den skadades årsaflöning; och äfven i vårt land hade varit och vore ifrågasatt, att, med frångående af den nu i lagen den 5 juli 1901 stadgade grund, bestämma ersättningen på enahanda sätt. Men i fråga om de arbetare, som afsåges i nämnda och därmed jämförliga utländska lagar, vore förhållandena väsentligen olika. Dessa arbetares årsaflöning kunde åtminstone i de flesta fall ganska noggrannt beräknas, och det läte sig således göra att beträffande dem så nära som möjligt bestämma dittills varande värdet af den arbetsförmåga, som genom olycksfall i arbetet gått förlorad. Årsaflöningen förtjänades ju äfven just genom det arbete, hvori olycksfallet inträffat och som således medelbart varit orsaken till förlusten af arbetsförmågan. Med afseende härå borde, därest ersättningens bestämmande i förhållande

till arbetsförtjänsten möjligen blefve införd i lagstiftningen om ersättning för skada i anledning af olycksfall i arbete, ingalunda anses nödvändigt, att i följd däraf samma grundsats borde tillämpas äfven i fråga om ersättning åt värnpliktig, som skadats under militärtjänstgöring.

Hvad anginge volontärer samt flottans och kustartilleriets stammanskap, kunde deras aflöningsförmåner noggrannt beräknas, och, enligt hvad förut anmärkts, vore korpraler och vice korpraler med vederlikar vid hären samt underofficerskorpraler och korpraler vid sjömanskåren tillförsäkrade i viss mån högre ersättning för invaliditet än andra, som tillhörde gemenskapen. Men skillnaden i deras aflöningsförmåner och lefnadsbehof kunde icke gärna anses vara af den afgörande betydelse, att endast däraf borde betingas olikhet i fråga om ersättning för tillfällig eller bestående invaliditet. Och om skillnad icke kunde eller borde göras beträffande värnpliktiga, som ej tillhörde stammanskap, utan de alla likställdes med gemenskap i allmänhet, skulle det ju otvivelaktigt förefalla oegentligt och obilligt, att exempelvis en student, bankbokhållare eller extra ordinarie tjänsteman finge åtnjuta lägre ersättning i berörda hänseende än en korpral. Blefve, såsom afsikten vore, sjukhjälpens, lifräntans och begravningshjälpens belopp bestämda högre än de högsta, som enligt nu gällande bestämmelser kunde utgå, mötte ur synpunkten af de vid den föreslagna lagens trädande i kraft tjänstgörande underofficerskorpralers, korpralers och vice korpralers redan förvärfvade rätt intet hinder för ersättningens bestämmande för alla efter samma grunder.

På grund af hvad sålunda anförts, hade uti 4 § af ifrågavarande lagförslag grunderna för ersättningens beräkning i förekommande fall bestämts lika för alla, å hvilka lagen skulle äga tillämpning.

Nämnda paragrafs 1 mom. upptoge i öfverensstämmelse med lagen den 5 juli 1901 föreskrift om ersättning i form af sjukhjälp. Härvid hade dock samma lags stadgande om väntetid eller så kallad karenstid af 60 dagar icke kunnat efterföljas. I de flesta fall komme den skadade att genom militär myndighets försorg åtnjuta underhåll och vård på sådant sätt, att, om den skadade icke blifvit från nedsättningen i arbetsförmågan återställd, när den nämnda förmånen upphörde, och då ej heller hunnit ådagaläggas, att skadan medfört bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, skälig karenstid måtte anses redan vara förfluten och rätt till sjukhjälp därefter borde inträda. Emellertid kunde ju inträffa, att den af skada förorsakade väsentliga nedsättningen i arbetsförmågan visade sig först efter avslutad tjänstgöring, så att den skadade icke kommit att åtnjuta underhåll och vård genom militär

myndighets försorg. Dessa fall torde dock blifva så ytterst sällsynta, att lagbestämmelse om särskild karenstid för sådant fall icke kunde vara erforderlig. Men på det att under alla förhållanden vederbörande myndigheter icke skulle besväras med ansökningar om sjukhjälp i en mängd fall, då sådan hjälp icke skäligen kunde anses vara af verkligt behof påkallad, innehölle förutnämnda moment den bestämmelsen, att nedsättningen af den skadades arbetsförmåga skulle hafva varit för handen under minst tre dagar innan sjukhjälp erhöles.

Sjukhjälpens hade ansetts skäligen böra bestämmas till belopp af en krona 50 öre för hvarje dag, hvarunder sådan förmån åtnjöttes.

Beträffande det synnerligen viktiga spörsmålet om beloppet och beskaffenheten af den ersättning, som skulle utgå, sedan det visat sig, att skada medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, meddelades bestämmelser uti 2 mom. af förevarande paragraf. Härvid hade den lämpligaste och normala ersättningsformen ansetts vara en årlig lifränta bestämd till visst belopp för förlust af arbetsförmågan och i förhållande därtill för lägre grad af invaliditet. Antagandet af denna grundsats hade ej vållat betänkligheter och skäl härför torde icke behöfva närmare utvecklas utöfver hvad i det föregående vore anfördt, då grundsatsen redan vore i lagstiftningen godkänd. Stor svårighet mötte däremot för ett fullt lämpligt och rättvist afvägande af lifräntans belopp, med iakttagande af den här ofvan häfdade uppfattningen, att ersättningen skulle vara lika för alla, som i fråga om invaliditet vore i samma belägenhet.

Enligt danska lagen den 20 november 1876 om invalidförsörjning m. m. skulle åt den, som under militärtjänstgöring blifvit invalid, lifränta utgå för invaliditet i högsta grad med belopp från 440 kronor till 700 kronor, i andra grad från 200 kronor till 440 kronor och i tredje grad intill 270 kronor. Inom de för hvarje grad fastställda gränser beviljades lifräntan på grund af de för hvarje invalid säregna förhållanden, så att hänsyn därvid toges till den större eller mindre betydelsen af den genom skadan förlorade arbets- eller förvärfsförmågan. Förutom invaliditetsräntan åtnjöt invaliden, enligt lag den 20 november 1876 angående pensionering af underbefallningsmän och menige m. fl. vid hären och flottan, pension i den mån han vore i förhållande till tjänstetiden därtill berättigad. På grund af sistnämnda och öfriga gällande bestämmelser kunde enligt meddelande från Arbetderforsikrings-Raadet, lifräntan komma att utgöra:

i första graden	från 656: 28 till 875: 04	kronor
i andra graden	» 375: 00 » 550: 08	»
i tredje graden	intill 337: 56	» ;

samt för krigsinvalidider

i första graden	från 1,265: 64 till 1,523: 52	kronor
i andra graden	» 646: 92 » 808: 68	»
i tredje graden	intill 492: 24	» .

Den för Tyska riket gällande den 31 maj 1906 utfärdade lag om manskapsförsörjning stadgade, att vid fullständig förlust af förvärfsförmåga skulle utgå lifränta för fältväbel till belopp af 810 kronor (900 mark), för sergeanter 648 kronor (720 mark), för underofficerare 540 kronor (600 mark) och för manskap 486 kronor (540 mark). Dessutom kunde den, som under militärtjänstgöring råkat i svårt sjukdomstillstånd därigenom att han mistat hand, fot, talförmåga, hörsel på båda öronen eller synförmåga å båda ögonen eller genom annan härmed jämförlig invaliditet, komma i åtnjutande af stympningstillägg så länge detta sjukdomstillstånd varade. För skada, ådragen under krig, utginge ett särskildt tillägg till belopp af 13 kronor 50 öre (15 mark) i månaden.

De nu anförda för Danmark och Tyskland gällande bestämmelserna gäfvade stöd för den af Andra Kammarens tillfälliga utskott uttalade och af oss biträdda åsikt, att lifräntans belopp borde vara icke oväsentligt högre än det genom lagen den 5 juli 1901 till 300 kronor fastställda, hvilket belopp, enligt hvad ofvan vore omförmäldt, i förekommande fall lagts till grund för bestämmande af ersättning åt värnpliktig för invaliditet, orsakad af militärtjänstgöring. Men då utskottet anført, att skadad värnpliktig borde åtnjuta »något större» ersättning än den, som sålunda nu utginge för förlust af förvärfsförmågan, delade de sakkunniga äfven den härigenom angifna uppfattning, att vid höjandet af lifräntans belopp nödig försiktighet måste iakttagas. De lefnadsbehof, som skulle genom lifräntan tillgodoses, kunde, betraktade ur den skadades synpunkt, vara mycket växlande, och det sade sig själf, att om lifräntans belopp icke skäligen borde nedpressas till det minsta möjliga för livvets uppehållande, sanma belopp å andra sidan icke kunde bestämmas med hänsyn till jämförelsevis höga anspråk på livvets nödortft. Den, som frivilligt eller för fullgörande af medborgerlig plikt deltog i militärtjänstgöring, borde ju rätteligen själf bära någon del

af den därmed förenade risk, hvadan ock den, som hade högre lefnadsbehof, borde söka att genom försäkring trygga sig för sin andel i risken. I sammanhang härmed borde måhända erinras, att år 1904 medeltalet af kostnaden för full fattigförsörjning åt en person utgjorde för landsbygden 116 kronor och för städerna 164 kronor. Men liksom det uppenbarligen vore obilligt att bestämma årliga lifräntan till belopp motsvarande medeltalet af dessa två summor eller 140 kronor, likaså kunde det icke anses med förhållandena i vårt land öfverensstämma, att, så som den tyska lagen syntes för visst fall medgifva, beloppet skulle kunna, äfven då däri icke inginge pension efter långvarig tjänst, uppbringas till mera än 1,000 kronor årligen.

De fall, då skadegörelse förorsakat fullständig förlust af förvärfsförmågan, hade visserligen hittills årligen varit och torde äfven framgent blifva ganska få till antalet. Lifräntebeloppets bestämmande till ett hundratal kronor mera eller mindre skulle därföre måhända icke vara af allt för stor betydelse för statskassan. Men vid beloppets afvägande måste tagas hänsyn till den verkan, som däraf kunde förväntas inom andra områden. Höjning af beloppet utöfver det genom lagen den 5 juli 1901 fastställda medförde gifvetvis anspråk på motsvarande höjning af den enligt samma lag utgående ersättning likasom anspråken i fråga om allmän ålderdomsförsörjning äfven komme att däri genom stegras. Pensioneringen för afskedade soldater och båtsmän måste ju ock röna väsentligt inflytande af hvad som bestämdes angående ersättning för invaliditet ådragen under militärtjänstgöring.

Vid noggrant öfvervägande af samtliga nu antydda omständigheter hade högre belopp för lifräntan vid full invaliditet än 450 kronor eller femtio procent mera än det genom lagen den 5 juli 1901 fastställda icke ansetts kunna föreslås. Det sålunda föreslagna beloppet hade desto hellre synts kunna såsom lämpligt och billigt godkännas, som detsamma ju motsvarade det i gällande bevillningsförordning för de flesta fall stadgade högsta bevillningsfria afdraget.

Som den skadade uppenbarligen icke borde uppbära lifränta, så länge han åtnjöte vård och underhåll genom militär myndighets försorg eller, om han vore stamanställd mot aflöning, så länge han åtnjöte denna aflöning, meddelades den bestämmelse, att lifräntan skulle utgå från och med dagen efter det den skadade upphört att åtnjuta nämnda förmaner eller från den senare tidpunkt, då skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan. Däremot hade den danska och den tyska lagens föredöme i fråga om indragning eller minskning af en gång beviljad lifränta till följd af därefter er-

hållen ny anställning i statens tjänst icke ansetts böra följas. Lifräntan, sådan densamma i förevarande lagförslag bestämdes, vore ju endast en ersättning för de svårigheter i försörjningshänseende och framtida utkomst, som tillskyndades den skadade genom förlust eller minskning af arbetsförmågan, och dessa svårigheter kunde väl i någon mån mildras men upphörde icke därigenom, att den skadade trots desamma kunde utföra något lättare arbete i statens tjänst.

I öfverensstämmelse med lagen den 5 juli 1901 innehölle förevarande moment slutligen den föreskrift, att lifränta icke skulle utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst en tiondedel. Liknande bestämmelser funnes uti andra länders lagar.

I sammanhang med nu afhandlade ersättningsbestämmelser borde erinras, att desamma icke uteslöte möjligheten för den skadade att komma i åtnjutande af pension, därest han vid entledigande ur krigstjänst varit däri anställd så länge, att han enligt gällande föreskrifter vore, oberoende af kroppsskadan, berättigad till pension i större eller mindre mån. Frågan, huruvida sådan förmån borde beviljas, tillhörde emellertid pensioneringens ordnande och kunde således icke till behandling upptagas uti nu förevarande lagstiftning.

På grund af inhämtade uppgifter hade beloppet af den begravningshjälp, som borde utgå, om skada inom två år medfört döden, föreslagits till 75 kronor; hvarjämte, i enlighet med ofvan uttalade grundsatsen om femtio procents förhöjning, lifränta föreslagits för änka till belopp af 180 kronor och för minderårigt barn till belopp af 90 kronor.

I öfrigt vore 1, 2 och 3 mom. af 4 § i förevarande lagförslag affattade i full öfverensstämmelse med motsvarande delar af 4 § i lagen den 5 juli 1901.

Men ett tillägg hade ansetts erforderligt. Uti § 16 af värnpliktslagen den 14 juni 1901 stadgas, att uppskof med inskrifning kunde medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagde föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon vore af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende; samt att, om sådan anledning till befrielse förefunnes ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyllde 24 år, han frikallades från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

Härigenom hade å statens sida erkänts, att i fråga om värnpliktens fullgörande borde tagas hänsyn till deras ställning, hvilka vore af den värnpliktiges arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende. En sådan hänsyn borde skäligen komma till uttryck äfven uti nu förevarande lagstiftning. Det vore uppenbart, att, om de, som vore af den värnpliktiges arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende, kunde komma i för svår belägenhet genom hans deltagande i fredsöfningar, ställningen för dem måste anses ännu mycket mera bekymmersam, därest den värnpliktige, till följd af skada, ådragen under tjänstgöring, afledt och det stöd, han lämnat, således helt och hållet undanrycktes hans anhöriga. Dock torde statens plikt i sådant fall icke skäligen kunnat utsträckas längre än att omfatta efterlevande föräldrar och minderåriga syskon, och detta endast i det fall att den afidne icke efterlämnat änka eller barn.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts, hade uti förevarande paragraf införts erforderlig bestämmelse i detta afseende.

För egen del vill jag endast frambära en anmärkning nämligen beträffande det i paragrafens tredje punkt innefattade stadgande, att ersättning i anledning af dödsfall skall utgå, »om skadan inom två år medfört döden». Gäller det skada i anledning af olycksfall, skola de två åren tydligen räknas från olycksfallets dag. Men är det däremot fråga om sjukdom, kan paragrafens föreslagna affattning gifva anledning till tvekan, huruvida de två åren skola räknas från sjukdomens utbrott eller annan tidpunkt. Mig synes därför nödigt ändra affattningen, så att af densamma tydligt framgår, att i fråga om sjukdom tiden skall räknas från det sjukdomen konstaterades.

5 §.

»Vid bedömandet, i hvad mån viss kroppsskada åstadkommit nedläggning af arbetsförmågan, skall hänsyn tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att genom arbete sig försörja, utan äfven till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drifvande af den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder. Var den skadade, då skadan uppkom, behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn jämväl tagas till den mindre arbetsförmåga, som till följd däraf vid sagda tidpunkt hos honom förefanns.

I öfrigt skall tjäna till ledning:

1:o) att i allmänhet förlust af arbetsförmågan skall anses vara för handen vid fullständig sinnesslöhet eller vansinne, vid allmän förlamning, vid blindhet å båda ögonen, vid förlust eller fullständig förlamning af båda händerna eller af båda fötterna eller af en hand och en fot;

2:o) att i allmänhet vid här nedan omförmälda skador nedsättningen i arbetsförmågan skall anses motsvara följande procent, nämligen:

vid allmän svaghet i själsförmögenheterna femtio procent; vid allmän kroppslig svaghet femtio procent; vid blindhet å ett öga jämte afsevärdt försvagad syn å det andra sjuttio procent; vid blindhet å ett öga tjugu procent; vid döfhet å båda öronen femtio procent; vid döfhet å ett öra tio procent; vid förlust af en hand eller fot jämte minskad rörlighet hos hand eller fot sjuttio procent; vid förlust af en hand eller fot femtio procent; vid förlust af alla fingrarna å en hand femtio procent; vid förlust af alla tårna å en fot tjugu procent; vid förlust af en tumme tjugufem procent; vid förlust af ett pekfinger femton procent.»

Beträffande denna paragraf anföres följande i motiveringen därtill.

Denna paragraf angäfvde likasom motsvarande paragraf i lagen den 5 juli 1901 de grunder, som skulle tillämpas vid bedömandet, i hvad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning af arbetsförmågan. Härvid hade icke i sak föreslagits annan afvikelse från nämnda lag, än att på grund af vunnit erfarenhet inom riks försäkringsanstalten *dels* uti bestämmelsen att »vid blindhet å ett öga jämte försvagad syn å det andra» nedsättningen i arbetsförmågan skulle anses motsvara 70 procent framför ordet »försvagad» inskjutits ordet »afsevärdt», *dels ock* bestämmelsen, att nedsättningen vid ljumskbräck skulle beräknas till 15 procent, uteslutits. Med den senare ändringen åsyftades dock ingalunda, att ju icke ljumskbräck, som förorsakats genom militärtjänstgöring, kunde berättiga till ersättning. Men erfarenheten hade gifvit vid handen, att ljumskbräck i vissa fall kunde verka afsevärdt högre nedsättning i arbetsförmågan än 15 procent, i andra åter så ringa nedsättning, att ersättning knappast borde ifrågakomma. Vid sådant förhållande hade icke ansetts lämpligt att i lagen fastställa 15 procent såsom det normala måttet för nedsättningen och därigenom framkalla den föreställning, att ersättning för ljumskbräck under alla förhållanden borde utgå med minst 15 procent af lifräntan för full invaliditet.

I öfrigt borde beträffande nu förevarande paragraf erinras, att vid blifvande revision af lagen den 5 Juli 1901 måhända kunde ifrågakomma äfven andra mindre väsentliga jämkningar uti dess 5 §. Men

som ännu icke vore afgjordt, huruvida förslag härom komme att framställas borde icke nu ifrågakomma att föreslå afvikelser från berörda paragraf.

6 §.

»För tid, hvarunder någon till lifränta enligt denna lag berättigad är bosatt utom riket, må han ej uppbära sådan ränta.

Ej heller må lifräntetagare uppbära lifräntan för tid, hvarunder han undergår frihetsstraff eller tvångsarbete eller enligt domstols förordnande är intagen i allmän uppfostringsanstalt.»

7 §.

»Begravningshjälp skall utbetalas så snart ske kan efter dödsfallet, sjukhjälp för hvarje kalendervecka å veckans sista dag samt lifränta för hvarje kalenderkvartal å första dagen af kvartalets sista månad, utan återbetalningsskyldighet i händelse under månaden rätten till lifräntan skulle upphöra eller sådant fall inträffa, att lifräntan icke får uppbäras.»

8 §.

»Från begravningshjälp eller sjukhjälp och lifränta, som det enligt denna lag åligger staten att utgifva, må afdrag äga rum för skadestånd, som i följd af skadan utbetalts enligt allmän lag eller särskild författning.»

9 §.

»Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, vare han ej däraf hindrad att mot staten eller annan göra gällande det anspråk på skadestånd, som i följd af skadan eljest skulle tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning; dock att staten må från dylikt skadestånd afdraga motsvarande ersättning, som enligt denna lag utgår.

Är annan än staten skadeståndspliktig, vare staten, sedan den skadeståndspliktige därom erhållit tillsägelse, i ersättningstagarens ställe berättigad att uttaga skadeståndet, för så vidt motsvarande ersättning enligt denna lag utgifvits.»

10 §.

»Uppkommer skada, hvarom i denna lag sägs, skall därom skyndsamt göras anmälan hos den skadades befälhafvare. Den skadade vare ock, där han ej själf söker läkarvård, pliktig att underkasta sig vård af läkare, som vederbörande militär eller civil myndighet må tillkalla.

Försummas något af hvad sålunda föreskrifvits och pröfvas skadan hafva förvärrats därigenom att den skadade i följd häraf kommit att sakna lämplig vård, må den i denna lag stadgade ersättning med hänsyn härtill skäligen nedsättas.»

11 §.

»Har skada medfört eller kan skäligen antagas medföra döden eller annan påföljd, som enligt 4 § föranleder ersättning, skall ofördröjligen hållas undersökning rörande skadans uppkomst samt läkarbetyg anskaffas angående dödsorsaken eller skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd. Är fråga allenast om sjukhjälp och förekommer icke anledning till antagande att den skadade förverkat rätt till ersättning, må dock sjukhjälp kunna på grund af läkarbetyg utbetalas utan föregående undersökning.

Sagda undersökning skall, om skadan yppats å tjänstgöringsort, föranstaltas af vederbörande befälhafvare men eljest förrättas af polismyndigheten i orten.

Polismyndighet, som i denna § afses, är å landet länsmannen, i stad, där poliskammare finnes, poliskammaren och i öfriga städer magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelse.

Läkarbetyg samt undersökningsprotokoll och öfriga till ärendet hörande handlingar skola, om önskan att utbekomma ersättning anmäles, så snart ske kan öfverlämnas till vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare, som har att göra framställning om ersättningens bestämmande.»

12 §.

»Göres ej anmälan om skada inom två år efter det skadan yppades eller, där fråga är om ersättning i anledning af dödsfall, från det döden inträdde, vare rätten till ersättning förverkad.»

De fyra första af dessa paragrafer hafva de sakkunniga ansett icke tarfva någon närmare förklaring.

Beträffande § 10 hafva de sakkunniga anført, att då statens ersättningsskyldighet måste medföra anspråk från statens sida, att vederbörande sattes i tillfälle vidtaga sådana åtgärder, som, såvidt möjligt kunde förekomma att ersättningen behöfde bestämmas högre än nödigt vore, borde, då i lagen afsedd skada uppkomme, därom skyndsamt göras anmälan hos den skadades befälhafvare, hvarjämte den skadade borde vara skyldig att, där han ej själf sökte läkarvård, underkasta sig vård af läkare, som militär eller civil myndighet tillkallade. Stadganden härom vore införda uti 10 § med bifogande af den bestämmelse, att, om något, af hvad sålunda föreskrifvits, försummades och skadan prövades hafva förvärrats därigenom att den skadade i följd häraf kommit att sakna lämplig vård, den i lagen stadgade ersättning skulle med hänsyn härtill skäligen nedsättas.

I fråga om § 11 hafva de sakkunniga anført följande:

Hade skada medfört eller kunde skäligen antagas medföra döden eller annan påföljd, som enligt 4 § föranledde ersättning, borde gifvetvis hållas undersökning rörande skadans uppkomst samt läkarbetyg anskaffas angående dödsorsaken eller skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd. Föreskrift härom vore meddelad uti 11 §, dock medgäfves därvid, enligt hvad som beträffande sjukhjälp till följd af olycksfall i arbete iakttoges af Riksförsäkringsanstalten, att, därest fråga vore allenast om sjukhjälp och anledning icke förekomme till antagande, att den skadade förverkat rätt till ersättning, sjukhjälp skulle kunna på grund af läkarbetyg utbetalas utan föregående undersökning.

Vidare meddelades i samma paragraf den föreskrift, att sagda undersökning skulle, om skadan yppats å tjänstgöringsort, föranstaltas af vederbörande befälhafvare men eljest förrättas af polismyndigheten i orten, i sammanhang hvarmed angäfves, hvilken polismyndighet afsåges. I fråga härom fäste de sakkunniga uppmärksamhet därå, att, då enligt såväl förevarande lagförslag som lagen den 5 juli 1901 undersöknings förrättande ansetts lämpligen böra öfverlämnas åt polismyndighet, det icke ansetts nödigt, att krigsrätt skulle sammanträda för att hålla undersökning, som föranstaltades af vederbörande befälhafvare.

Då den ersättningsökande borde beredas all möjlig lättnad, syntes för anhängiggörande af ersättningsanspråket mot staten icke böra fordras annan åtgärd af den ersättningsökande än vederbörlig anmälan om skadan och uttalad önskan att undfå ersättning. Därför innehölle förevarande paragraf slutligen bestämmelse, att läkarbetyg samt undersökningsprotokoll och öfriga till ärendet hörande handlingar skulle om önskan att utbekomma ersättning anmäldes, så snart ske kunde, öfver-

lämnas till vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare, som hade att göra framställning om ersättningsbestämmande.

Beträffande § 12 hafva de sakkunniga anfört, att uti lagen den 5 juli 1901 stadgades viss tid, inom hvilken kraf om ersättning skulle, vid äfventyr af talans förlust, genom stämning eller påkallande af skiljeaftals tillämpning anhängiggöras. 12 § af nu förevarande lagförslag innehölle i öfverensstämmelse därmed, att, därest anmälan om skada icke gjordes inom två år, efter det skadan yppades, eller, där fråga vore om ersättning i anledning af dödsfall, från det döden inträdde, rätten till ersättning vore förverkad.

13 §.

»Åtnöjes ersättningssökande icke med honom tillerkänd ersättning eller med beslut, hvarigenom ersättning vägrats, äger han att, vid äfventyr af talans förlust, inom ett år efter det beslutet rörande ersättningen honom meddelades, genom stämning eller påkallande af skiljeaftal anhängiggöra sin talan.»

I fråga om denna paragraf hafva de sakkunniga anfört, att om staten genom lag erkände sig vara gent emot den skadade eller hans efterlevande pliktig att utgifva ersättning enligt vissa i lagen bestämda grunder, däraf ock måste följa, att den, som ansåge sig icke hafva fått åtnjuta den honom enligt samma lag tillförsäkrade rätt, skulle vara berättigad därom mot staten anhängiggöra och utföra talan i laga ordning. Därför föresloges uti 13 §, att, om ersättningssökande icke åtnöjdes med honom tillerkänd ersättning eller med beslut, hvarigenom ersättning vägrats, han ägde att, vid äfventyr af talans förlust, inom ett år efter det beslutet rörande ersättningen honom meddelades, genom stämning eller påkallande af skiljeaftal anhängiggöra sin talan.

I likhet med de sakkunniga anser äfven jag, att den missnöjde bör äga rätt att utföra sin talan i laga ordning. Däremot synes mig med fog kunna ifrågasättas lämpligheten af den utaf de sakkunniga föreslagna preskriptionstiden. Enligt min mening bör densamma ur paragrafen utgå.

14 §.

»Rätt domstol för upptagande af tvist om ersättning enligt denna lag är allmän underrätt i den ort, där skadan uppkommit, eller där den ersättningssökande har sitt bo och hemvist.»

Enligt de sakkunnigas betänkande nödvändiggjorde stadgandet i 13 § bestämmelse om, hvilken domstol skulle vara behörig upptaga däri omförmäld tvist till behandling. Härvid borde ju i första rummet ifrågasättas allmän underrätt i den ort, där skadan uppkommit. Men i vissa fall torde den sökande kunna lättare åvägabringa nödig utredning och bevisning vid domstol i den ort, där sökanden hade sitt bo och hemvist. Vid sådant förhållande och då valfrihet i detta hänseende icke kunde förorsaka staten någon afsevärd olägenhet, hade sådan valfrihet ansetts kunna lämpligen beviljas. 14 § innehölle därför, att rätt domstol för upptagande af tvist om ersättning enligt förevarande lag vore allmän underrätt i den ort, där skadan uppkommit, eller där den ersättningsökande hade sitt bo och hemvist.

För egen del kan jag väl i hufvudsak instämma i hvad de sakkunniga anfört om att det i de flesta fall lämpligen kan öfverlätas åt sökanden att välja domstol. Men å ena sidan synes det mig onödigt att ovillkorligen inskränka sökandens valfrihet till antingen underrätt i den ort, där skadan timat, eller sökandens forum personæ. För en sökande, som lydde under häradsrätt, men bodde omedelbart intill en stad, skulle det ju ofta kunna vara en afsevärd fördel att han finge anhängiggöra sin talan vid stadens rådstufvurätt; och staten skulle väl näppeligen blifva härpå lidande. Å andra sidan lär det kunna ifrågasättas, huruvida det är lämpligt att öfver hufvud taget låta någon bestämmelse om forum inflyta uti ifrågavarande förordning. Utgår man från den förutsättningen, att frågan om forum är i de flesta fall utan betydelse för staten såsom svarandepart, ser jag intet skäl att afvika från de allmänna regler, som sedan 1901 stadgas i 10 kap 28 och 29 §§ Rättegångsbalken och genom hvilka öfverlåtits åt parterna att bestämma domstol, när talan är af beskaffenhet, som i 13 § af de sakkunnigas förslag afses. Enligt min mening bör således § 14 i samma förslag utgå.

15 §.

»Yppas, sedan ersättning blifvit genom slutligt beslut bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, hvilka vore afgörande för ersättningens bestämmande, må inom två år från beslutets dag ersättningstagaren genom anmälan, på sätt i 10 § sägs, väcka fråga om jämkning i ersättningen.

Tvist i sådan fråga instämnes till underrätt, som i 14 § omförmäles.»

Jämkning må ej afse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då frågan om jämningen väckes.

Beträffande denna § hafva de sakkunniga anført följande:

Lagen den 5 juli 1901 tillerkände icke blott ersättningstagaren utan äfven den ersättningsskyldige rätt att i angifna fallet söka jämkning. En sådan rätt hade dock icke ansetts böra staten förbehållas. Det skulle säkerligen förefalla enhvar mindre tilltalande, om staten sökte åstadkomma nedsättning uti ett jämförelsevis ringa ersättningsbelopp, som en gång blifvit i laglig ordning bestämdt. För den myndighet, som i sådant hänseende skulle hafva att väcka anspråk å statens vägnar, blefve det uppenbarligen förenadt med stor svårighet att under två års tid efter det hvarje ersättning blifvit bestämd, bereda sig tillförlitlig upplysning, huruvida möjligen väsentlig förändring yppats i de förhållanden, hvilka vore afgörande för ersättningsbestämmande. De fall, då nedsättning kunde ifrågakomma, torde under alla förhållanden blifva mycket sällsynta. Men deras antal torde kunna än ytterligare inskränkas, om vid pröfning af ersättningsfrågor iakttoges, att för framtiden bindande beslut rörande beloppet icke meddelades förr än skadans följd kunde anses vara konstanta. Staten kunde därför ingalunda tillskyndas någon afsevärd förlust genom att afstå från berörda rätt att söka jämkning.

För egen del vågar jag hemställa, att andra punkten i förevarande paragraf må utgå — detta af skäl, som jag redan under föregående paragraf haft äran anföra.

16 §.

»Rätt till ersättning enligt denna lag kan ej öfverlätas och må förty ej för gäld i mät tagas.»

Då en bestämmelse om att ersättningen ej finge öfverlätas är af civillags natur, synes den icke lämpligen böra innehållas i en förordning, hvilken, såsom den förevarande, endast har till ändamål att reglera förhållandet mellan staten, å ena, samt vissa kategorier af dess undersåtar, å andra sidan. Men när staten godvilligt åtager sig en viss ersättningsskyldighet, kan den naturligtvis äfven uppställa villkoren för detta åtagande. Det af de sakkunniga åsyftade målet med berörda bestämmelse torde härför fullt ut kunna vinnas genom ett stadgande af innehåll, att staten icke utbetalar ersättningen till annan än den, som enligt 4 § är därtill berättigad, eller till hans laga ombud,

hvarjämte för den händelse den ersättningsberättigade dött utan att ännu hafva uppburit redan förfallen ersättning, det torde böra tilläggas, att sådan ersättning då utbetalas till hans stärbhusdelägare eller deras ombud. Jag tillåter mig därför föreslå följande stadgande:

»Ersättning enligt denna förordning utbetalas endast åt den till ersättning berättigade själf eller hans laga ombud och må ej för gäld i mät tagas. Har den till ersättning berättigade affidit, utbetalas ersättning, som då redan till betalning förfallit, åt den dödes stärbhusdelägare eller deras laga ombud.

17 §.

»Uppgår den skadades i enlighet med 4 och 5 §§ bestämda lifränta icke till högre belopp än sextiofem kronor, må, om lifräntetagaren sådant önskar och vederbörande myndighet finner skäl därtill vara för handen, i stället för lifräntan kunna på en gång erläggas visst belopp icke öfverstigande tio gånger lifräntans belopp.

Vägras medgifvande härtill, må ej i beslutet sökas ändring.»

Härom hafva de sakkunniga anfört, att för ersättning, som i anledning af skada kunde komma att utgå utöfver sjukhjälp, vore, såsom redan förut anmärkts, årlig lifränta utan tvifvel den lämpligaste och bästa formen. Skulle i stället för sådan lifränta den skadade få upp bära ett efter försäkringstekniska grunder beräknadt kapital att på en gång utgå, och ersättningstagaren för sina lefnadsbehöfs tillfredsställande årligen använda i lyckligaste fall endast ett lifräntan motsvarande belopp men emellertid komma att öfverlefva den tidpunkt, då kapitalet med räntor blefve förbrukadt, så komme han ju att blifva under sina återstående lefnadsdagar alldeles utan understöd, som då måhända vore ännu mera behöfligt än förut. Genom erhållande af ett kapitalbelopp på en gång sattes han dessutom i frestelse att inom jämförelsevis kort tid mer eller mindre onyttigt förbruka detsamma, så att syftemålet med ersättningens beviljande helt och hållet förfelades. Fall kunde dock förekomma, då med visshet kunde antagas, att ersättningstagaren icke skulle falla för denna frestelse, men att det skulle vara för honom fördelaktigt att för sin framtida försörjning kunna i stället för en årlig mindre lifränta få för grundande af någon lönande verksamhet på en gång använda ett visst belopp. Detta belopp finge gifvetvis icke öfverstiga det lifräntan enligt försäkringstekniska grunder motsvarande kapital och borde dessutom äfven oberoende häraf lämpligen begränsas till minskande af statens äfventyr.»

Då emellertid medgifvandet enligt denna paragraf måste grundas å den pröfvande myndighetens öfvertygelse om ersättningstagarens lämplighet och förmåga att rätt använda kapitalet, borde sådant utbyte af lifränta mot kapital icke skäligen bestämmas såsom en ovillkorlig rättighet, som ersättningstagaren kunde tilltvinga sig. Förslaget innehölle således den ytterligare föreskrift, att, om medgifvandet vägrades, finge ej i beslutet sökas ändring.

18 §.

»Närmare bestämmelser angående anmälan och undersökning, som omförmälas i 10, 11 och 15 §§, så ock beträffande tillämpningen i öfrigt af denna lag meddelas af Konungen.»

19 §.

»Genom denna lag uppläfvast hittills meddelade bestämmelser i fråga om skyldighet för staten att ått värnpliktige, volontärer vid hären samt dem, som tillhöra flottans eller kustartilleriets stammanskap, utgifva ersättning för skada till följd af olycksfall eller sjukdom förorsakad af militärtjänstgöring.»

I fråga om dessa paragrafer hafva de sakkunniga anført följande.

Enligt hvad redan vore anført, afsåge förevarande lagförslag att genom civillags bestämmelser regelbinda det i anledning af skadan uppkommande rättsförhållande mellan staten såsom ersättningsskyldig å ena samt den ersättningsberättigade å andra sidan. Huru och genom hvilka funktionärer staten borde ordna sin häraf föranledda verksamhet, borde däremot lämpligen bestämmas på den administrativa lagstiftningens väg, så mycket hellre som stadgandena härom på grund af växlande förhållanden kunde behöfva att tid efter annan fullständigast eller ändras. Af sådan anledning stadgades uti 18 §, att närmare bestämmelser angående anmälan och undersökning, som omförmäldes i 10, 11 och 15 §§ så ock beträffande tillämpningen i öfrigt af denna lag meddelades af Konungen.

Den i förevarande förslag ifrågasatta ersättning vore, om än icke riklig, likväl sådan, att densamma kunde motsvara billighetens fordringar och beredde i hvarje fall den ersättningsberättigade icke oväsentligt större förmåner än nu gällande författningar medgäfvast. De äldre

författningarna borde därför, i hvad de afsåge skyldighet för staten att utgifva ersättning för skada till följd af olycksfall eller sjukdom förorsakad af militärtjänstgöring, upphävas, äfven om desamma skulle delvis kunna tillämpas jämte den föreslagna nya lagen. Stadgande härom funnes infördt i förslagets 19 §.

Beträffande den kostnad, som skulle åsamkas staten genom tillämpning af den föreslagna lagen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, äfvensom angående sättet att bestrida denna kostnad hafva de sakkunniga äfven yttrat sig.

Genom särskilda skrivelser hade samtliga regements- och kårchefer samt stationsbefälhafvarne vid flottan anmodats att för åren 1902—1906 å bilagdt formulär till förteckning rörande värnpliktiga, volontärer vid hären samt flottans och kustartilleriets stammanskap, som blifvit skadade genom olycksfall, lämna uppgift å namn, födelseår och yrke, tiden för olycksfallet, tiden under hvilken den skadade varit oförmögen till arbete under öfningarna och, såvidt möjligt, äfven efter uttryckningen, skadans beskaffenhet m. m.; och hade i formuläret särskildt varit angifvet, att olycksfall, som icke medfört minst tre dagars befrielse från tjänstgöring, icke behöfde å förteckningen upptagas.

Sedan de infortrade uppgifterna inkommit från stationsbefälhafvarne samt regements- och kårcheferna, med undantag för Gottlands artillerikår, hade inom riksförsäkringsanstalten beräknats de ersättningsbelopp i anledning af olycksfall, som årligen skulle ifrågakomma, och deras kapitalvärde. Härvid hade iakttagits, att invaliditetslifräntorna vore enligt nu framlagda förslaget beräknade efter 450 kronor för full invaliditet; att invaliditetsgraden antagits efter de grunder, som äro fastställda i 5 § af lagen den 5 juli 1901, öfverensstämmande med 5 § i nu framlagda lagförslaget; att dödsfallslifräntorna beräknats enligt de i samma förslag bestämda belopp samt under antagande att halfva antalet aflidne efterlämnat hustru och ett barn eller ock fader eller moder jämte en broder eller syster af ålder under tio år; att alla lifräntor beräknats enligt riksförsäkringsanstaltens tariff för inköp af lifräntor; samt att alla belopp blifvit i mer eller mindre mån afrundade.

Resultaten af de sålunda verkställda beräkningarna framginge af följande tabell:

Vapenslag	Årligt antal invalider	Genomsnittlig invaliditetsgrad	Lifräntornas årliga belopp	Lifräntornas kapitalvärden	Årligt antal dödsfall	Begravningshj:s belopp	Lifräntornas årliga belopp	Lifräntornas kapitalvärden
Fotfolket, positionsart., fästningsart., fästningsing.-trupper o. träng.....	19	20,3	1,750	37,000	1	75	135	2,100
Rytteri, fältartilleri, fältingenjör- och fälttelegraftrupper.....	10	23	1,040	22,000	2	150	270	4,200
Flottan med kustartilleriet.....	6	24,5	660	13,500	4,25	320	600	9,300
Summa	35	22,6	3,450	72,500	7,25	545	1,005	15,600

De, med hittills gällande öfningstid, årligen tillkommande lifräntornas summa skulle således utgöra $(3,450 + 1,005 =)$ 4,455 kronor med ett efter försäkringstekniska grunder bestämdt kapitalvärde af $(72,500 + 15,600 =)$ 88,100 kronor, hvartill skulle komma begravningshjälp, 545 kronor årligen. Med antagande af samma olycksfallsfrekvens under hela den tjänstetid, som blifver gällande från och med år 1908, skulle lifräntornas årliga belopp komma att uppgå till 7,550 kronor med sammanlagdt kapitalvärde af 149,000 kronor; och skulle begravningshjälpen utgöra 950 kronor årligen.

Beräkningen af kostnaderna för invaliditetsersättning på grund af sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, mötte stor svårighet, enär något tillförlitligt statistiskt material icke funnes tillgängligt. De vanligaste sjukdomarna, som inträffade under militärtjänstgöring och medförde invaliditet, torde vara difteri, lungtuberkulos och barnförlamning. Af dessa sjukdomar uppträdde difteri och barnförlamning ofta epidemiskt, hvilket förhållande ytterligare försvårade beräkningens utförande.

Under de senaste fyra åren hade riksförsäkringsanstalten afgifvit utlåtande rörande åtta svårare sjukdomsfall, som uppkommit under militärtjänstgöring. I dessa sjukdomsfall hade yppats hjärtfel i ett, vanlig förlamning i ett, lungtuberkulos i två och barnförlamning i fyra fall. Om man beräknade för hvarje af de båda lungtuberkulosfallen 50

procent och för hvarje af de öfriga 100 procent eller full invaliditet, så skulle de af dessa anledningar årligen tillkommande lifräntorna sammanlagdt uppgå till omkring 800 kronor. Till följd häraf torde det förut angifna årliga lifräntebeloppet i anledning af olycksfall, 7,550 kronor, behöfva för sjukdomsfallens skull ökas med omkring 10 procent eller till 8,350 kronor med ett kapitalvärde af omkring 166,000 kronor. Med tillägg af det för begrafningshjälp beräknade belopp, 950 kronor, skulle alltså den årligen tillkommande utgiftssumman uppgå till omkring 9,300 kronor.

Antalet sjukdagar i anledning af olycksfall syntes på grund af uppgifterna kunna i medeltal för hvarje sådant fall beräknas till 10—14 dagar. Emellertid blefve följderna af de allra flesta olycksfallen afhjälpta redan under tjänstgöringstiden, då de skadade erhålla nödig behandling och vård å de militära sjukhusen. Skulle den sjuke ej vid tiden för tjänstgöringens slut vara återställd, finge han i allmänhet kvarligga å militärsjukhus eller erhöle på annat sätt vård genom militärförvaltningens försorg. Kontant sjukhjälpsersättning hade därför icke kunnat medtagas i beräkningen. Men då sådan emellertid möjligen kunde förekomma, torde den beräknade årliga kostnadssumman böra höjas från 9,300 kronor till 11,000 kronor.

Statens utgift för ifrågavarande ändamål, första året uppgående till sistnämnda belopp, komme emellertid att växa för hvarje kommande år med samma belopp. Vål måste äfven minskning år efter år inträda till följd af dödsfall bland föregående års lifräntetagare, men summan ökades dock årligen intill dess minskningen i följd af dödsfall bland lifräntetagarne stadigvarande uppginge till samma belopp som de årligen tillkommande lifräntorna sammanräknade. Skulle nu staten under de närmaste årtiondena för ändamålet anslå endast det belopp, som för hvarje år borde utbetalas, så skulle därigenom på kommande släkten öfverflyttas en ersättningsskyldighet, som rätteligen bort drabba föregående generationer. En god, med blick på framtiden riktad stats-hushållning fordrade därför, att för lifräntornas gäldande hvarje år anvisades den beräknade summan af deras kapitalvärden, således 166,000 kronor; och om härtill lades de för begrafnings- och sjukhjälp förslagsvis antagna belopp, skulle den årliga anslagssumman utgöra 168,650 kronor.

Det gällde nu att tillse, i hvad mån denna årliga summa kunde åstadkommas utan att statsverket för mycket betungades, hvarvid de för krigsmäns och deras efterlevandes understödjande redan befintliga fonder eller kassor i första rummet tilldroge sig uppmärksamhet.

Hvad anginge flottans pensionskassa, måste densamma emellertid lämnas alldeles utom räkningen. Såsom förut vore omförmäldt, hade denna kassa endast att ombesörja pensionering och understödande af flottans och kustartilleriets manskap, hvarför kostnaden gäldades genom årligt anslag af statsmedel.

Beträffande Vadstena krigsmanshuskassa vore att omförmäla, huru som arméförvaltningen uti skrifvelse till statsrådet och chefen Kungl. landtförsvarsdepartementet den 24 oktober 1905 uttalat sig för att »pensioneringen» af armén tillhörige, under tjänstgöring skadade värnpliktige finge i första hand bestridas af nämnda kassa. Ett dylikt förfarande syntes desto hellre vara lämpligt, som å ena sidan bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond i möjligaste mån finge sparas och å andra sidan tillfälle likväl bereddades att lämna understöd, vare sig tillfälligt eller årligt, med högre belopp än tillförne åt i tjänsten skadade värnpliktige eller åt änkor och barn efter värnpliktige, som affidit i krig eller till följd af i krig ådragen sjukdom eller skada. Innan denna åtgärd beslutades, borde dock genom en försäkringsteknisk utredning rörande kassans ställning klargöras, huruvida kassan ägde tillräckligt stora tillgångar att kunna bära en dylik tillökning i utgifter.

Sedan på grund häraf en sakkunnig erhållit uppdrag att verkställa berörda utredning, hade denne den 31 juli 1907 afgifvit utlåtande i ämnet.

Enligt detta utlåtande skulle sammanlagda kapitalvärdet af alla nu från kassan utgående pensioner med möjligen enligt reglementet ifrågakommande förhöjningar uppgå till en summa af 5,491,098 kronor. Om härtill lades sammanlagda kapitalvärdet af hädanefter ifrågakommande pensioner åt ännu i tjänst kvarstående manskap, 3,156,746 kronor, så skulle hela pensioneringens värde uppgå till 8,647,844 kronor. Då kassans behållning vid 1906 års slut utgjorde 4,474,512 kronor 77 öre, skulle följaktligen en brist skenbart förefinnas till belopp af 4,173,331 kronor 23 öre. Denna brist täcktes emellertid fullständigt af statsanslagen, hvilkas för kassan disponibla del utgjorde omkring 250,000 kronor årligen och således för kassan representerade efter 3 $\frac{1}{2}$ procent räntefot en kapitaltillgång af omkring 7,000,000 kronor. Något tvifvel om, att kassan skulle kunna fullgöra sina förbindelser förefunnes således icke. Beträffande åter frågan, huruvida kassan vore i stånd till att öfvertaga pensioneringen af värnpliktiga, som skadats i tjänsten, kunde densamma på grund af det nyss anförda besvaras jakande.

Detta senare uttalande grundades dock därpå, att kapitalvärdet af de intill slutet af år 1904 beviljade understöd åt skadade värnpliktiga

kunde beräknas till endast något öfver 46,000 kronor, samt att enligt arméförvaltningens antagande årliga ökningen af understödens belopp skulle uppgå till omkring 500 kronor, hvilket motsvarade en årlig kapitalökning af kassans passiva till belopp af omkring 11,000 kronor.

Enligt hvad af de sakkunniga blifvit utredt skulle emellertid det för nu ifrågavarande ändamål årligen erforderliga kapitalbelopp utgöra 168,650 kronor; och vid sådant förhållande torde väl vara tvifvelaktigt, huruvida Vadstena krigsmanshuskassa skulle kunna under de närmaste årtiondena öfvertaga ersättningarnas bestridande. All tanke härpå måste i hvarje fall öfvergifvas, sedan Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 8 november 1907 anbefallt utredning och uppgörande af förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigade som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén och flottan. Ty för att åstadkomma en i ringaste mån tillfredsställande förbättring af denna mycket otillräckliga pensionering, fordrades förvisso, att krigsmanshuskassans årliga tillgångar i allo toges i anspråk. Om likväl kassans kapital icke för ändamålet anlätades, kunde dess afkastning i framtiden, i mån som pensioneringen till följd af dödsfall bland pensionstagarne minskades, komma till användning för de behof af understöd, som uppstode i händelse vårt land skulle hemsökas af krig.

Då icke heller invalidhusfonden för närvarande kunde i någon mera afsevärd mån lämna bidrag för ifrågavarande ersättningsskyldighets fullgörande, hade de sakkunniga funnit sig böra hemställa, att den för hären och flottan gemensamma beväringmanskapets invalid- och pensionsfond toges i anspråk för detta ändamål.

Kapital-konto till rikshufvudboken gäfvade vid handen, att denna fonds behållning vid 1902 års början utgjorde 1,764,843 kronor 40 öre. Därefter hade från fonden utbetalts understöd till sammanräknadt belopp af 20,221 kronor 32 öre eller i medeltal 4,044 kronor 27 öre årligen.

År 1902 utgjorde fondens inkomster: intressemedel och kapitalvinst 71,765 kronor och bötesmedel 60,107 kronor 62 öre, tillsammans 131,872 kronor 62 öre samt behållningen vid årets slut 1,892,870 kronor 33 öre.

År 1903 voro inkomsterna: intressemedel och kapitalvinst 75,472 kronor 75 öre och bötesmedel 53,597 kronor 75 öre, tillsammans 129,070 kronor 50 öre samt behållningen vid årets slut 2,019,134 kronor 33 öre.

År 1904, inkomsterna: intressemedel, kapitalvinst och ersättningsmedel 79,993 kronor 65 öre och bötesmedel 59,638 kronor 84 öre, tillsammans 139,632 kronor 49 öre samt behållningen vid årets slut 2,154,245 kronor 97 öre.

År 1905, inkomsterna: intressemedel, kapitalvinst och ersättningsmedel 87,452 kronor 27 öre, bötesmedel 53,755 kronor, tillsammans 141,207 kronor 27 öre samt behållningen vid årets slut 2,291,279 kronor 69 öre.

År 1906, inkomsterna: intressemedel, kapitalvinst och ersättningsmedel 94,263 kronor 31 öre, bötesmedel 57,849 kronor 87 öre, tillsammans 152,113 kronor 18 öre samt behållningen vid årets slut 2,438,202 kronor 90 öre.

Fondens inkomster hade således under de senaste fem åren i medeltal för hvarje år uppgått till 138,779 kronor 21 öre, och behållningen hade under samma tid ökat med 673,359 kronor 50 öre. På grund af nu angifna förhållanden och med hänsyn till ränteafkastningens ökning till följd af kapitalets fortgående tillväxt under detta och nästkommande år torde därefter fondens inkomster kunna icke blott bestrida de redan därifrån beviljade understöden utan äfven medgifva, att för nu ifrågavarande ändamål påräknades minst 140,000 kronor årligen. Då emellertid det för ändamålet årligen erforderliga beloppet beräknats utgöra 168,650 kronor, skulle således fonden behöfva ett årligt bidrag af omkring 30,000 kronor, så länge de från och med år 1908 gällande bestämmelserna angående värnpliktigas öfningstid vunne tillämpning. Skulle öfningstiden blifva i afsevärd mån utsträckt, måste ju däraf blifva en följd, att årliga ersättningssumman ökades, om än någon minskning kunde påräknas till följd däraf, att volontärernas samt kustartilleriets stammanskaps antal i sammanhang med öfningstidens utsträckning torde komma att betydligt inskränkas.

Hvad invalidhusfonden anginge, ville de sakkunniga endast erinra, att denna fonds behållning vid 1906 års slut uppginge till 3,217,483 kronor 63 öre, samt att fondens kapitalinkomster samma år utgjorde 133,915 kronor 70 öre, hvaraf 131,722 kronor 95 öre vore intressemedel och kapitalvinst. Utgifterna åter utgjorde för gratifikation och nådegåfvor 88,520 kronor 97 öre samt för svärds- och medaljpensioner 16,046 kronor 87 öre, tillsammans 104,567 kronor 84 öre, hvilken utgiftssumma således till fullo betäcktes af förutnämnda inkomstbelopp. Utöfver denna inkomst åtnjöte fonden likväl i ersättning för indragna hemmansräntor och arrendemedel ett årligt å tionde hufvudtiteln uppfördt anslag till belopp af 60,350 kronor. Men för åstadkommande af en förbättrad pensionering för arméns manskap hade, i öfverensstämmelse med grunderna för kungl. brefvet den 6 maj 1881, angående ändring i bestämmelserna om underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, årligen från och med år 1885 ett belopp af 30,000 kronor öfverförts från invalidhusfonden till Vadstena krigsmanshuskassa. Om nu

på grund af ofvan upplysta förhållanden invalidhusfonden icke heller skulle hafva behof af återstående 30,350 kronor af nämnda anslag, skulle ju kunna ifrågasättas, att detta anslag icke vidare tillgodofördes fonden men i stället fördelades mellan Vadstena krigsmanshuskassa och bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond med 30,000 kronor till den förstnämnda och 30,350 kronor till den sistnämnda fonden. I öfrigt gällde äfven beträffande invalidhusfonden, att, i mån som understödstagarnes antal minskades, densamma i sin tid kunde tagas i anspråk och reserveras för de understödsbehof, som i händelse af krig uppkomme.

De sakkunniga hafva äfven uppgjort förslag till de administrativa föreskrifter, som erfordras för tillämpningen af den föreslagna lagen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Enligt dessa föreskrifter skulle framställning om ersättnings bestämmande jämlikt berörda lag göras af vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare hos riksförsäkringsanstalten, hvilken skulle äga att bestämma,

huruvida och i hvad mån sjukhjälp skulle utbetalas i enlighet med 4 § 1 mom. af lagen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

huruvida och till hvad belopp lifränta skulle enligt 4 § 2 och 3 mom. i samma lag utgå,

huruvida begravningshjälp enligt samma lag skulle utgå,

huruvida enligt 15 § af samma lag jämkning i ersättning skulle medgifvas, samt

huruvida i stället för lifränta, jämlikt 17 § i samma lag, visst af anstalten beräknadt belopp skulle på en gång erläggas.

Sedan, enligt hvad nu vore sagdt, lifränta blifvit å statens vägnar beviljad, skulle riksförsäkringsanstalten äga att däraf utfärda lifräntebok, som anstalten finge i rekommenderadt bref tillsända lifräntetagaren. Beträffande ersättning i öfrigt skulle anstalten lämna den ersättningsberättigade nödig skriftlig underrättelse. Vid dessa meddelanden skulle uppgifvas, hvar lifränta eller annan ersättning finge lyftas.

Hade ersättning vägrats, skulle jämväl härom skriftlig underrättelse meddelas sökanden.

Ersättning, som sålunda blifvit bestämd, skulle förskjutas och utbetalas genom postsparbanken. För sådant ändamål skulle riksförsäk-

ringsanstalten om hvarje beviljad ersättning underrätta styrelsen för postsparbanken, som meddelade vederbörande postsparbankskontor föreskrift i fråga om medlens utbetalande.

Riksförsäkringsanstalten borde rörande beviljad ersättning underrätta statskontoret, som skulle uppå rekvisition af styrelsen för postsparbanken för hvarje kvartal godtgöra hvad genom densamma sålunda förskjutits.

Ett godkännande af ifrågavarande förslag till lag om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, förutsätter ändring i vissa delar af vänpliktslagen den 14 juni 1901. De sakkunniga hafva ock afgifvit förslag till sådan ändring af nämnda lag till hvilket förslag jag sedermera torde få återkomma.

Slutligen hafva de sakkunniga verkställt utredning och afgifvit förslag till förordning angående ersättning åt efterlevande, då någon af lotsverkets betjäning till följd af tjänsteutöfning ljutit döden, men då detta ärende endast rör personal, lydande under sjöförvarsdepartementet, torde denna fråga, hvilken läser kunna afgöras utan Riksdagens hörande, genom föredragning af statsrådet och chefen för nämnda departement böra underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Öfver förslagen till lag om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, samt till förordning angående tillämpningen af berörda lag hafva underdåniga yttranden inforrats från statskontoret, arméförvaltningen, marinförvaltningen, riksförsäkringsanstalten, postsparbanken, samtliga arméfördelningschefer samt militärbefälhafvaren på Gottland och kommandanten i Boden.

Statskontoret erinrar, hurusom de sakkunniga föreslagit, att för beredande af medel till ersättningarna enligt den ifrågasatta lagen skulle dels anlitas beväringssmanskapets invalid- och pensionsfond, af hvars årliga inkomster ett belopp af 140,000 kronor beräknats vara disponibelt, dels ock för täckande af kostnaderna därutöfver anvisas minst 30,000 kronor årligen, att genom särskildt anslag tillföras fonden. Denna hade enligt kungl. kungörelsen angående den allmänna beväringen den 13 november 1860 bildats för att utgöra en samlad tillgång att användas till ersättning åt dem af beväringssmanskapet, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i mer

eller mindre mån oförmögna att sig med arbete försörja, samt åt i krig afidna beväringsskarlars änkor och barn. Enligt det föreliggande förslaget skulle jämväl för under krig ådragen skada utgå ersättning med tillämpning af den föreslagna lagen. I afseende härå ville statskontoret framhålla, att fonden, äfven om för densamma bereddes den föreslagna årliga tillöknigen i inkomster, beräknats helt tagas i anspråk för skadeersättningar i fredstid. Fondens inkomster hade under år 1907 uppgått till 160,822 kronor 67 öre och utgifterna belöpt sig till 5,015 kronor; vid årets slut utgjorde behållningen 2,562,641 kronor 73 öre. Ehuru fondens inkomster för närvarande och under närmaste tiden syntes kunna väl förslå till bestridande af nu föreslagna ersättningar, funne dock statskontoret med hänsyn till hvad af de sakkunniga i sådant afseende anförts välbetänkt, att fonden genom årliga afsättningar redan nu erhöle föreslagen förstärkning. Det hade i betänkandet ifrågasatts, att det årliga fyllnadsbeloppet möjligen skulle kunna erhållas från invalidhusfondens inkomster. Statskontoret, hvars befattning med sistnämnda fond liksom med öfriga för militära ändamål afsatta fonder inskränkte sig till fondmedlens fruktbargörande och afkastningens tillhandahållande enligt nådiga föreskrifter, vore icke i tillfälle att afgifva yttrande, huruvida det föreslagna beloppet, 30,000 kronor årligen, kunde för framtiden af invalidhusfondens inkomster för ifrågavarande ändamål disponeras. För år 1907 hade invalidhusfondens inkomster uppgått till 193,994 kronor 29 öre och dess utgifter belöpt sig till 129,945 kronor; behållningen vid årets slut utgjorde 3,283,223 kronor 23 öre. Skulle det erforderligt ansedda fyllnadsbeloppet icke kunna erhållas från berörda fond, torde annan utväg enligt statskontorets åsikt icke förefinnas än att för ändamålet begära anslag å riksstaten.

Arméförvaltningen har uti sitt utlåtande anført, att arméförvaltningen icke hade något att erinra emot ifrågavarande författningsförslag; dock ansåge ämbetsverket både för vederbörande myndigheter och understödstagare lämpligast, att utbetalning af understödsbelopp, som redan blifvit bestämda eller intill dagen för de nya författningarnas trädande i kraft komme att vederbörande tillerkännas, allt fortfarande skedde genom arméförvaltningen jämlikt nu gällande bestämmelser.

Marinförvaltningen har ej heller haft något att erinra mot förslagen.

Riksförsäkringsanstalten har förklarat sig vara ense med de sakkunniga om behovet af lagstiftning rörande ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, och om lämpligheten

däraf, att rättsförhållandet mellan staten och den skadade i förevarande afseende ordnades genom en särskild lag.

Riksförsäkringsanstalten ville erinra om att densamma den 10 januari 1908 afgifvit förslag till revision af 1901 års lag och att i detta förslag framstälts en del ändringar i fråga om ersättningens storlek, formen för densamma äfvensom utsträckning af rätten därtill. Därest berörda förslag godkändes, torde befinnas lämpligt, att hänsyn därtill toges vid affattandet af nu ifrågavarande författning angående ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Särskildt ville riksförsäkringsanstalten framhålla lämpligheten af att i lagen intoges uttrycklig föreskrift därom, att försummelse att iakttaga tillkallad läkares föreskrifter jämväl skulle medföra påföljd af ersättningens nedsättande.

Jämlikt förslaget till förordning angående tillämpning af lagen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skulle riksförsäkringsanstalten å statens vägnar fatta och meddela beslut rörande fullgörandet af den staten enligt lagen åliggande ersättningsskyldighet samt vidtaga härför erforderliga åtgärder. Uppstode tvist om ersättning, åläge ock riksförsäkringsanstalten att utföra och bevaka statens talan. Riksförsäkringsanstalten förklarade i anledning häraf, att riksförsäkringsanstalten icke hade något att erinra mot att öfvertaga de åligganden, som sålunda skulle komma att hvila å anstalten; och att riksförsäkringsanstalten för öfrigt ansåge en dylik anordning lämplig, särskildt då här gällde att bedöma och meddela beslut rörande förekommande skador i hufvudsaklig öfverensstämmelse med bestämmelserna i 1901 års lag.

Beträffande förvaltningskostnaderna ville riksförsäkringsanstalten framhålla att, då här vore fråga om utförande af ett arbete, som icke tillhörde riksförsäkringsanstaltens egentliga ämbetsåliggande, särskild ersättning borde utgå till riksförsäkringsanstaltens styrelse och de tjänstemän, som kunde komma att erhålla befattning med arbetets utförande. Härförutom erfordrades medel till bestridande af kostnaden för vikarier under semester och tjänsteresa, för anlåtande af extra biträden i anledning af rättegång, för trycksaker, hyra, städning, belysning m. m., samt till resekostnader, i händelse tjänsteresa för utredning eller dylikt kunde blifva erforderlig eller i anledning af rättegång.

Till hvar och en af ämbetsverkets chef och dess tre ledamöter borde sålunda såsom ersättning utgå ett årligt arvode af

300 kronor eller sammanlagt	kr. 1,200: —
Öfriga kostnader kunde beräknas till ... »	3,300: —
	<hr/>
	S:a kr. 4,500: —

Riksförsäkringsanstalten hade härvid förutsatt, att kostnaden för läkarbetyg och eventuel särskild läkarbehandling icke skulle bestridas af ifrågavarande förvaltningsmedel.

Till organisation — inköp af möbler, skrifmaskin m. m. samt en första uppsättning af trycksaker — erfordrades ock medel. Ett belopp af 1,000 kronor vore för detta ändamål tillräckligt.

Då riksförsäkringsanstaltens egna förvaltningskostnader bestredes af arbetarförsäkringsfondens intressemedel, men den förvaltningskostnad, som föranleddes af riksförsäkringsanstaltens öfvertagande af bestyret med ersättningsfrågorna i anledning af den föreslagna lagen angående skada, ådragen under militärtjänstgöring, enligt riksförsäkringsanstaltens mening icke borde af nämnda medel gäldas, skulle häraf föranledas ett särskiljande af de olika förvaltningskostnaderna. Detta läte sig emellertid icke utan svårighet göra; och det syntes därför lämpligast, att till anstalten erlades en viss bestämd summa såsom ersättning för fullgörandet af det utaf lagen föranledda arbete m. m., hvilken summa skulle användas enligt de närmare bestämmelser, som af Eders Kungl. Maj:t meddelades. Ifrågavarande belopp skulle då ingå i riksförsäkringsanstaltens räkenskaper rörande dess förvaltningskostnader.

Innan det af riksförsäkringsanstalten gjorda förslaget om ändringar i 1901 års olycksfallsförsäkringslag kan underställas Riksdagens pröfning, bör det naturligtvis undergå en grundlig granskning och utredning. Af sådan anledning torde det vara ovisst, huruvida det kan föreläggas Riksdagen redan år 1909. Då ersättning till värnpliktiga och fast anställda för skada i tjänsten gifvetvis torde beträffande ersättningsbeloppens storlek komma att röna inverkan af ett blifvande beslut beträffande revisionen af 1901 års lag, skulle ju kunna ifrågasättas, att med pröfningen af nu ifrågavarande förslag skulle anstå, på det att båda frågorna skulle kunna afgöras samtidigt. Jag anser det emellertid så angeläget, att frågan om ersättning åt värnpliktiga för skada, ådragen i kronans tjänst, så fort ske kan, vinner sin lösning, att jag icke kan af omförmälda anledning tillråda ett uppskof därmed.

Hvad angår den af riksförsäkringsanstalten framhållna lämpligheten af att försummelse i fråga om iakttagande af läkares föreskrifter skulle medföra påföljd af ersättningsnedsättande, vill jag framhålla, att de sakkunnigas förevarande förslag uti 2 § redan innehåller en ännu hårdare påföljd för dylik försummelse.

Den befattning, som enligt föreliggande författningsförslag skulle tillkomma riksförsäkringsanstalten i afseende på ifrågavarande ersättningsfrågor, synes förutsätta någon ändring i den för riksförsäkrings-

anstalten gällande instruktion, men lär det tillkomma chefen för civildepartementet att härom göra hemställen hos Eders Kungl. Maj:t.

Emellertid torde redan nu böra tagas under ompröfning, huruvida, på sätt riksförsäkringsanstalten anfört, en viss ersättning bör beräknas skola åt anstalten utgå för dess bestyr med de i föreliggande författningsförslag afsedda frågor och om i så fall särskildt anslag bör för ändamålet begäras. Hvad då först angår af riksförsäkringsanstalten äskade 1,000 kronor till inköp af möbler, skrifmaskin m. m. samt en första uppsättning af trycksaker, synes tillvidare endast utgifter för trycksaker böra medtagas i beräkningen. I hvad mån öfriga af riksförsäkringsanstalten äskade belopp äro befogade, lärer nu vara svårt att afgöra, innan man samlat någon tids erfarenhet angående de nya författningarnas verkan. Då för öfrigt en del af de utaf riksförsäkringsanstalten beräknade utgifterna måhända kunna bestridas af uppkommande intressemedel å de belopp, som för skadeersättningarnas bestridande årligen anslås, anser jag det icke för närvarande behöfva begäras särskildt anslag för bestridande af någon af de kostnader, som riksförsäkringsanstalten angifvit.

Postsparbanksstyrelsen har vid afgifvandet af sitt utlåtande utgått ifrån, att detta endast anginge de bestämmelser i författningsförslagen, som rörde postsparbankens anlåtande för utbetalning af den ersättning, hvarom i desamma vore fråga.

Enligt förslaget till förordning angående tillämpning af lagen om dylik ersättning, skulle densamma, sedan riksförsäkringsanstalten bestämt ersättningsbeloppet, förskjutas och utbetalas genom postsparbanken, för hvilket ändamål riksförsäkringsanstalten hade att om hvarje beviljad ersättning underrätta postsparbanksstyrelsen, som därefter meddelade vederbörande postsparbankskontor föreskrift i fråga om medlens utbetalande.

Hvad sålunda af postsparbanken förskjutits, skulle sedermera, uppå rekvisition af postsparbanksstyrelsen, för hvarje kvartal godtgöras postsparbanken af statskontoret.

Postsparbanksstyrelsen instämde till fullo i hvad af de sakkunniga anförts rörande den betydande förmån, som skulle beredas vederbörande ersättningstagare, därest denne blefve i tillfälle att lyfta honom tillkommande lifränta eller annan ersättning vid närmaste eller för honom bekvämligaste postsparbankskontor. Huruvida dylik ersättning därvid tillhandahölles ersättningstagaren genom förmedling af postverket eller postsparbanken, ansåge styrelsen vara för denne likgiltigt. Men då, enligt nådiga instruktionen för riksförsäkringsanstalten den 19 december

1902, det tillkomme postsparbanken, bland annat, att genom postsparbankskontoren i orterna verkställa utbetalning af de, på grund af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, af riks försäkringsanstalten beslutade lifräntor och andra skadeersättningar, skulle ett tillvägagångssätt, hvarigenom utbetalning af ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, af postsparbankskontoren behandlades på enahanda sätt som vore stadgadt i fråga om utbetalande af ersättning för skada i yrkesarbete, otvifvelaktigt vara af beskaffenhet att för postsparbankskontorens tjänstemän bereda minsta olägenhet och förorsaka minsta besvär.

Genom öfvertagande af de utbetalningar, hvarom här vore fråga, skulle postsparbankskontoren visserligen tillföras ytterligare göromål. Men då enligt den statistik, som funnes intagen i de sakkunnigas betänkande, antalet af dessa utbetalningar skulle blifva helt obetydligt i jämförelse med omfattningen af de utbetalningar, som ägde rum på grund af lagen af den 5 juli 1901, skulle något hinder ej möta för postsparbankskontoren att öfvertaga utbetalning af ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, under förutsättning att, såsom ofvan antydts, dylika utbetalningar komme att å postsparbankskontoren handläggas på samma sätt, som i fråga om utbetalning af ersättning för skada i yrkesarbete vore stadgadt, samt att följaktligen enahanda ersättningsbelopp, som nu utginge för bestyret med dessa utbetalningar, finge af postsparbankskontorens tjänstemän uppbäras jämväl för handläggning af de i författningsförslagen omförmälda utbetalningar.

Uti nådiga brefvet till postsparbanksstyrelsen den 31 oktober 1902 hade Eders Kungl. Maj:ts förordnat, att för försäkringsgöromålens handläggning å postsparbankskontor ersättning skulle till postanstaltens tjänstemän utgå, bland annat, med fem öre för hvarje utbetalning af försäkringsmedel, af hvilket belopp två öre skulle uppbäras af den tjänsteman, som verkställde utbetalningen och tre öre tillfalla föreståndaren för det postsparbankskontor, uti hvars sparbanksjournal utbetalningen affördes.

De medel, som komme att utbetalas såsom ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, borde, enligt de sakkunnigas förslag, förskjutas af postsparbanken, för att sedermera godtgöras af statskontoret. Beloppet af dessa förskott komme ej att blifva afsevärdt; och då redan nu af postsparbanken förskotterades förvaltningsarfvoden m. m. för riks försäkringsanstalten och barnmorskornas pensionsanstalt, hvilka förskott sedermera gäldades af statskontoret, komme något hinder ej att möta därför, att beloppet af de ersättningar, som kunde blifva en

följd af författningsförslagen, äfvensom af de omkostnader, som på grund däraf kunde för postsparbanken ifrågakomma, blefve af postsparbanken förskjutet för att sedermera gäldas af statsmedel.

Nu afhandlade omkostnader komme att utgöras af ej blott den godtgörelse, som, enligt hvad ofvan hemställts, skulle tillkomma vederbörande posttjänstemän, utan äfven af ersättning för det ökade arbete i fråga om bokföring och revision, som genom författningsförslagens antagande skulle tillföras postsparbanksstyrelsen. Gifvet vore emellertid, att någon uppgift angående beloppet af dessa omkostnader ej nu kunde ens tillnärmelsevis gifvas. Men, därest till styrelsens förfogande tills vidare ställdes ett årligt anslag af statsmedel å högst 200 kronor, att i mån af behof och mot redovisning användas, skulle, enligt styrelsens förmenande, ett dylikt belopp vara för ändamålet tillräckligt, åtminstone under de närmaste åren, intill dess nödig erfarenhet i saken vunnits.

Då postanstaltens tjänstemän, på sätt postsparbanken anført, tillerkänts en viss ersättning för hvarje utbetalning af försäkringsmedel, beviljad enligt lagen den 5 juli 1901, synes mig rättvisa och billighet fordra, att dessa tjänstemän icke åläggas att utan vedergällning taga befattning med de i föreliggande förslag afsedda försäkringsmedel. Formen för denna vedergällning torde Eders Kungl. Maj:t finna lämpligt att framdeles bestämma; och då postsparbanken icke för ifrågavarande ändamål ansett erforderligt högre anslag af statsmedel än 200 kronor årligen, synes mig postsparbankens framställning icke för närvarande föranleda till annan åtgärd än att de af de sakkunniga beräknade kostnadsbelopp, som genom tillämpning af förevarande förslag skulle åsamkas staten, på ett lämpligt sätt afrundas uppåt.

De *militära myndigheterna* hafva i allmänhet icke haft något att erinra mot ifrågavarande författningsförslag utan för sin del tillstyrkt desamma. Chefen för Första arméfördelningen har föreslagit en mindre redaktionsändring i § 11, hvilken ändring synes böra ske. Chefen för Fjärde arméfördelningen anser, att lifränta icke bör få utbytas mot ersättning på en gång, såsom i § 17 af förslaget ifrågasättes. Cheferna för Första, Andra och Fjärde arméfördelningarna hafva hemställt, att den nu föreslagna rätten till skadeersättning skulle utsträckas jämväl till indelt manskap. I sist nämnda hänseende tillåter jag mig erinra, att bestämmelser om sådan ersättning åt indelta ingå i kungl. brefvet den 6 maj 1881 angående underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, att det indelta manskapet, hvilket i stort sedt aflönats af rust- och rotehållare, icke kan gent emot staten i detta hänseende likställas med

värnpliktiga och volontärer, att förslag till höjning af de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående underhållsbeloppen är underställt innevarande års Riksdag samt att Eders Kungl. Maj:t genom beviljande af särskildt understöd från invalidhusfonden kan i synnerligen ömmande fall lämna ytterligare hjälp åt behöfvande indelt manskap.

Såsom jag redan förut nämnt, hafva de sakkunniga äfven afgifvit förslag till ändring af vissa delar i värnpliktslagen, nämligen beträffande dess § 35 mom. 3, § 39 mom. 2 och § 46 mom. 1. De sakkunniga föreslå för dessa lagrum följande lydelse:

§ 35 mom. 3.

Till beväringen hörande värnpliktig, som under tjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga härigenom i större eller mindre mån minskas eller upphör, är för sig och efterlevande berättigad till understöd enligt särskild därom gällande lag.

§ 39 mom. 2.

Till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under tjänstgöring, har enahanda rätt till understöd för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

§ 46 mom. 1.

De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringmanskapet bildade invalid- och pensionsfond. Denna fonds ändamål skall vara att bereda understöd åt värnpliktige, volontärer vid hären samt de, som tillhöra flottans eller kustartilleriets stammanskap, sedan de under tjänstgöring ådragit sig sådan skada, att de därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, äfvensom åt deras efterlevande i det fall att skadan förorsakat döden.

De sakkunniga hafva i sitt betänkande anført, att ändringarna i de två förstnämnda af dessa lagrum icke torde behöfva någon utredning, enär de tillkommit blott för att åstadkomma större öfverensstämmelse med den nu föreslagna lagen om ersättning. Af samma anled-

ning och enär, enligt hvad förut angifvits, samtliga nu föreslagna ersättningar skulle utanordnas från den fond, som hittills benämnes »beväringmanskapets invalid- och pensionsfond», hade uti § 46 mom. 1 föreslagits sådan ändring, att nämnda fonds ändamål skulle vara att bereda understöd åt värnpliktiga, volontärer vid hären samt de, som tillhörde flottans och kustartilleriets stammanskap, sedan de under tjänstgöring ådragit sig sådan skada, att de därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, äfvensom åt deras efterlevande i det fall att skadan förorsakat döden.

Den härigenom ifrågasatta utsträckning af fondens användning äfven för volontärer och stamanställda vid flottan och kustartilleriet vore i själfva verket endast formell, enär desse ju alla vore i värnpliktsåldern och således vore värnpliktiga, ehuru de fullgjorde värnplikten såsom stamanställda.

De i ärendet hörda myndigheterna hafva ej haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag i denna del.

Visserligen är sista delen af de sakkunnigas motivering enligt min mening icke fullt exakt, enär volontärer samt stamanställda vid flottan och kustartilleriet icke alltid hunnit värnpliktsåldern. Men i allt fall anser jag det icke möta något hinder för att Eders Kungl. Maj:t med Riksdagen besluter sådan utsträckning af ifrågavarande fonds användning, att äfven volontärer och nyssnämnda stamanställda erhålla understöd från densamma. En sådan utsträckning synes så mycket rättvisare, som ju de värnpliktiga å sin sida berättigats till samma understöd och pension, som tillkomma härens och flottans manskap. Hvad jag däremot ifrågasätter är, huruvida bestämmelsen om denna fondens utsträckning bör hafva sin plats i värnpliktslagen. Mig synes lämpligast att härom utfärdas en särskild, af Eders Kungl. Maj:t med Riksdagen beslutad förordning. Till följd häraf skulle § 46 mom. 1 värnpliktslagen erhålla följande lydelse:

»De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringmanskapet bildade invalid- och pensionsfond. Ur denna fond beredes understöd åt värnpliktig, som under militär tjänstgöring ådragit sig sådan skada, att han därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögen att sig med arbete försörja, äfvensom i vissa fall åt hans efterlevande, i fall skadan förorsakat döden.»

Sedan föredragande departementschefen härefter erinrat om, att Kungl. Maj:t redan i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag föreslagit Riksdagen att å ordinarie stat under riksstatens tionde hufvudtitel uppföra ett anslag å 30,000 kronor såsom »bidrag till ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring»,

uppläste departementschefen särskilda, i bilagorna litt. A, B och C vid detta protokoll fogade förslag till:

1) Förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

2) Lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901; och

3) Förordning angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanuskap;

och hemställde departementschefen, att dessa förslag måtte för Riksdagen framläggas till antagande.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Gunnar Åkerman.

Bil. A.

Förslag

till

Förordning

om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under
militärtjänstgöring.

1 §.

Inträffar under militärtjänstgöring i fred olycksfall, så att tjänstgörande värnpliktig, volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, varder skadad eller blifver person, som nu nämnts, skadad under tjänstgöring i krig, utgifver staten ersättning enligt de i denna förordning stadgade grunder.

Dylik ersättning utgifver staten jämväl, om sjukdom med däraf följande skada yppas under eller efter slutad militärtjänstgöring och tjänstgöringen skäligen kan antagas hafva till sjukdomen bidragit.

2 §.

Ersättning, som omförmäles i 1 § utgår ej i något fall för skada, som den skadade uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet själf ådragit sig eller som uppsåtligen förorsakats af tredje man, där denne icke haft ledning af eller uppsikt öfver tjänstgöringen eller under krig tillhört fienden.

3 §.

Militärtjänstgöring anses hafva varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande af värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskrifven ordning varit stadd på marsch eller annan färd.

4 §.

Ersättning enligt denna förordning utgifves:

1:o) om skadan medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än tre dagar, en krona femtio öre i sjukhjälp för hvarje öfverskjutande dag, hvarunder den skadade icke varit i åtnjutande af underhåll och vård genom militär myndighets försorg, intill dess den skadade blifvit från sådan nedsättning af arbetsförmågan återställd eller skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan eller döden inträdt;

2:o) om skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, en årlig lifränta i förra fallet å fyrahundra-femtio kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar emot arbetsförmågans minskning, räknadt från och med dagen, efter det den skadade upphört att åtnjuta såväl underhåll och vård genom militär myndighets försorg som innehafvande aflöning af statsmedel, eller från den senare tidpunkt, då skadan medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan; dock att lifränta icke skall utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst en tiondedel;

3:o) om skadan medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdomen blef känd,

a) begrafningshjälp med sjuttiofem kronor;

b) till änka, när äktenskapet slutits före den tidpunkt då skadan uppkom, en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet, så länge hon lefver ogift, och till minderårigt barn, som födts före sagda tidpunkt eller födes därefter i ett förut slutet äktenskap, en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundra-femtio kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar,

samt, därest den affidne icke efterlämnat änka eller barn men fader, moder eller minderåriga syskon, som varit af hans arbete för sitt uppehälle hufvudsakligen beroende,

c) till fader eller moder eller, om bägge lefva, till dem gemensamt en årlig lifränta af etthundraåttio kronor från dödsfallet och till hvarje minderårigt syskon en årlig lifränta af nittio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att, där lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga fyrahundra-femtio kronor,

de skola i förhållande till hvad på en hvar lifrättagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.

5 §.

Vid bedömandet, i hvad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning af arbetsförmågan, tages hänsyn ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att genom arbete sig försörja, utan äfven till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drifvande af den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder. Var den skadade, då skadan uppkom, behäftad med kroppsskada eller lyte, tages hänsyn jämväl till den mindre arbetsförmåga, som till följd däraf vid sagda tidpunkt hos honom förefanns.

I öfrigt skall tjäna till ledning:

1:o) att i allmänhet förlust af arbetsförmågan anses vara för handen vid fullständig sinnesslöhet eller vansinne, vid allmän förlamning, vid blindhet å båda ögonen, vid förlust eller fullständig förlamning af båda händerna eller af båda fötterna eller af en hand och en fot;

2:o) att i allmänhet vid här nedan omförmälda skador nedsättningen i arbetsförmågan anses motsvara följande procent, nämligen:

vid allmän svaghet i själsförmögenheterna femtio procent; vid allmän kroppslig svaghet femtio procent; vid blindhet å ett öga jämte afsevärdt försvagad syn å det andra sjuttio procent; vid blindhet å ett öga tjugu procent; vid döfhet å båda öronen femtio procent; vid döfhet å ett öra tio procent; vid förlust af en hand eller fot jämte minskad rörlighet hos hand eller fot sjuttio procent; vid förlust af en hand eller fot femtio procent; vid förlust af alla fingrarna å en hand femtio procent; vid förlust af alla tårna å en fot tjugu procent; vid förlust af en tumme tjugufem procent; vid förlust af ett pekfinger femten procent.

6 §.

För tid, hvarunder någon till lifränta enligt denna förordning berättigad är bosatt utom riket, må han ej uppbära sådan ränta.

Ej heller må lifrättagare uppbära lifröntan för tid, hvarunder han undergår frihetsstraff eller tvångsarbete eller enligt domstols förordnande är intagen i allmän uppfostringsanstalt.

7 §.

Begravningshjälp utbetalas så snart ske kan efter dödsfallet, sjukhjälp för hvarje kalendervecka å veckans sista dag samt lifränta för hvarje kalenderkvartal å första dagen af kvartalets sista månad, utan återbetalningsskyldighet i händelse under månaden rätten till lifräntan skulle upphöra eller sådant fall inträffa, att lifräntan icke får uppbäras.

8 §.

Från begravningshjälp eller sjukhjälp och lifränta, som staten enligt denna förordning utgifver, må afdrag äga rum för skadestånd, som i följd af skadan utbetalts enligt allmän lag eller särskild författning.

9 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna förordning, vare han ej däraf hindrad att mot staten eller annan göra gällande det anspråk på skadestånd, som i följd af skadan eljest skulle tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning; dock att staten från dylikt skadestånd afdrager motsvarande ersättning, som enligt denna förordning utgår.

Är annan än staten skadeståndspliktig, förbehåller sig staten att, sedan den skadeståndspliktige därom erhållit tillsägelse, i ersättningstagares ställe uttaga skadeståndet, för så vidt motsvarande ersättning enligt denna förordning utgifvits.

10 §.

Uppkommer skada, hvarom i denna förordning sägs, skall därom skyndsamt göras anmälan hos den skadades befälhafvare. Den skadade vare ock, där han ej själf söker läkarvård, pliktig att underkasta sig vård af läkare, som vederbörande militär eller civil myndighet må tillkalla.

Försummas något af hvad sålunda föreskrifvits och pröfvas skadan hafva förvärrats därigenom att den skadade i följd häraf kommit att sakna lämplig vård, må den i denna förordning tillförsäkrad ersättning med hänsyn härtill skäligen nedsättas.

11 §.

Har skada medfört eller kan skäligen antagas medföra döden eller annan påföljd, som enligt 4 § föranleder ersättning, skall ofördröjligen hållas undersökning rörande skadans uppkomst samt läkarbetyg anskaffas angående dödsorsaken eller skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd. Är fråga allenast om sjukhjälp och förekommer icke anledning till antagande att den skadade förverkat rätt till ersättning, må dock sjukhjälp kunna på grund af läkarbetyg utbetalas utan föregående undersökning.

Sagda undersökning skall, om skadan yppats under militärtjänstgöring, föranstaltas af vederbörande befälhafvare men eljest förrättas af polismyndigheten i orten.

Polismyndighet, som i denna § afses, är å landet länsmannen, i stad, där poliskammare finnes, poliskammaren och i öfriga städer magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelse.

Läkarbetyg samt undersökningsprotokoll och öfriga till ärendet hörande handlingar skola, om önskan att utbekomma ersättning anmäles, så snart ske kan öfverlämnas till vederbörande regements- eller kårchef eller stationsbefälhafvare, som har att göra framställning om ersättningens bestämmande.

12 §.

Göres ej framställning om ersättning i anledning af skada inom två år efter det skadan yppades eller, där fråga är om ersättning i anledning af dödsfall, från det döden inträdde, vare rätten till ersättning förverkad.

13 §.

Åtnöjes ersättningssökande icke med honom tillerkänd ersättning eller med beslut, hvarigenom ersättning vägrats, äger han att genom stämning eller påkallande af skiljeaftals tillämpning anhängiggöra sin talan.

14 §.

Yppas, sedan ersättning blifvit genom slutligt beslut bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, hvilka voro afgörande för ersättningens bestämmande, må inom två år från beslutets dag ersättnings-

tagaren genom anmälan, på sätt i 10 § sägs, väcka frågan om jämkning i ersättningen.

Jämkning må ej afse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då frågan om jämkningen väckes.

15 §.

Ersättning enligt denna förordning utbetalas endast åt den till ersättning berättigade själf eller hans laga ombud och må ej för gäld i mät tagas. Har den till ersättning berättigade aflidit, utbetalas ersättning, som då redan till betalning förfallit, åt den dödes stärbhusdelägare eller deras laga ombud.

16 §.

Uppgår den skadades i cnlighet med 4 och 5 §§ bestämda lifränta icke till högre belopp än sextiofem kronor, må, om lifräntetagaren sådant önskar och vederbörande myndighet finner skäl därtill vara för handen, i stället för lifräntan kunna på en gång erläggas visst belopp icke öfverstigande tio gånger lifräntans belopp.

Vägras medgifvande härtill må ej i beslutet sökas ändring.

17 §.

Närmare bestämmelser angående anmälan och undersökning, som omförmäles i 10, 11 och 14 §§, så ock beträffande tillämpningen i öfrigt af denna förordning meddelas af Konungen.

18 §.

Genom denna förordning upphäfvast hittills meddejade bestämmelser i fråga om skyldighet för staten att åt värnpliktiga, volontärer vid hären samt dem, som tillhöra flottans eller kustartilleriets stammanskap, utgifva ersättning för skada till följd af olycksfall eller sjukdom förorsakad af militärtjänstgöring.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1910 men äger icke tillämpning i fråga om skada, som före nämnda dag uppkommit.

Bil. B.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Häri genom förordnas, att § 35 mom. 3, § 39 mom. 2 och § 46 mom. 1 af värnpliktslagen den 14 juni 1901 skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 35 mom. 3.

Till beväringen hörande värnpliktig, som under militärtjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga härigenom i större eller mindre mån minskas eller upphör, är för sig och efterlevande berättigad till understöd enligt hvad därom är särskildt stadgad.

§ 39 mom. 2.

Till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under militärtjänstgöring, har enahanda rätt till understöd för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

§ 46 mom. 1.

De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringens manskapet bildade invalid- och pensionsfond. Ur denna fond beredes understöd åt värnpliktig, som under militärtjänstgöring ådragit sig sådan skada, att han därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögen att sig med arbete försörja, äfvensom i vissa fall åt hans efterlevande, i fall skadan förorsakat döden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

Bil. C.

Förslag
till
Förordning

angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap.

Häri genom förordnas, att ersättning, som enligt förordningen den 5 mars 1909 om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, skall utgå från den i § 46 mom. 1 af värnpliktslagen omförmälda invalid- och pensionsfond.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1910.
